

ฐานข้อมูลด้านนโยบายที่ดินของประเทศไทย

ส่วนที่ 2

หมวดที่ 2 การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้ ได้เริ่มมาตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน โดยมีนโยบายและเหตุการณ์ตามลำดับเวลาดังนี้

1. นโยบายภายหลังการสถาปนากระทรวงเกษตรพณิชการ

วันที่ 18 กันยายน 2439 ได้มีการสถาปนากรมป่าไม้สังกัดกระทรวงมหาดไทย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2535 หน้า 8)

ต่อมาในปี พ.ศ 2464 ได้โอนกรมป่าไม้มาสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2535 หน้า 11-12)

2. นโยบายภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ 2475

ในคำแถลงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการในรัฐบาลคณะที่ 5 ซึ่งมีพระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรีได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2476 มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินดังนี้

“กรมเกษตร

จะลงมือสำรวจที่ดินว่างเปล่าว่าที่ใดเหมาะแก่การเพาะปลูกอย่างไร

กรมป่าไม้

จะจัดทำให้ป่าที่มีอยู่แล้วสมบูรณ์ขึ้นโดยวิธี ปลูก ซ่อม ตัด ฟัน โคน หรือ กานไม้ และตัดสะางพันธุ์ไม้เลื้อยต่างๆที่รบกวน

จะจัดสร้างป่าใหม่โดยวิธีเพาะและปลูกไม้ขึ้น จะทำสำหรับไม้สักปีหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า 3,000 ไร่ ส่วนไม้กระยาเลยก็จะทำบ้างแต่เพียงเล็กน้อย

จะทำการหมายเขตต์และทำแผนที่ป่า เพื่อการสงวนและการอนุญาตการทำไม้ทั่วไป จะวางโครงการการทำป่าไม้ คือ สำรวจชนิด ชนิด และวางกำหนดเขตต์ให้ราษฎรตัดฟันเป็นปี ๆ หรือเป็นคราว ๆ ไป

กรมที่ดินและโลหกิจ

จะทำการสำรวจและออกโฉนดที่ดินเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี

ดำเนินการรังวัดทำแผนที่สำหรับการออกโฉนดตราจองและประทานบัตร การรังวัดนี้ปีหนึ่งทำงานได้เพียงประมาณ 100,000 ไร่ จะขยายการให้ดินมากขึ้นโดยวิธีถ้ำรูปทางอากาศ การเขียนจำลองและทำแผนที่นั้น ก็จะทำให้ละเอียดยิ่งขึ้น

วันที่ 25 กรกฎาคม 2499 มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 57 หน้า 881 วันที่ 24 กรกฎาคม 2499

วันที่ 14 เมษายน 2503 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติและกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทำลายป่า ดังนี้

“1. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร เชิญผู้แทนกระทรวงมหาดไทย และที่ปรึกษากฎหมายมาแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระราชบัญญัติและกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกันในอันที่จะป้องกันและปราบปรามการทำลายป่าไม้ให้ได้ผลอย่างจริงจัง

2. ให้เพิ่มกำลังตำรวจชายแดนอารักขาป่า ถ้ากำลังตำรวจชายแดนไม่เพียงพอก็ให้กรมตำรวจจัดหากำลังทางอื่นเพิ่มเติม โดยเฉพาะที่ดอยปุยและดอยเชียงดาวก่อน

3. ให้กระทรวงเกษตร รีบปลูกไม้โตเร็ว เช่น ยูคาลิปตัสที่ดอยปุย และดอยเชียงดาวก่อน

4. ให้ทางบ้านเมืองจัดนำข้าวไปแลกพืชของชาวเขาหรือขายให้ชาวเขา พวกเขาจะได้ไม่ถางป่าปลูกข้าว

5. ให้จัดทำนิคมชาวเขา จัดที่ทำกินเพื่อป้องกันการทำลายป่าและทำไร่เลื่อนลอย

6. ป่าใดที่ถูกทำลายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่อนุญาตให้มีการจับจองโดยเด็ดขาด”

3. นโยบายที่ดินและเหตุการณ์ภายหลังการประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

3.1 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1

(พ.ศ.2504-2509)

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 ได้ประกาศใช้ในปี 2504 ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินให้ประชาชนไว้อย่างชัดเจนดังนี้

“ 14 การป่าไม้และการจัดสรรที่ดิน

ประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมด 320 ล้านไร่ เป็นเนื้อที่เพาะปลูกในปัจจุบัน 60 ล้านไร่ และเนื้อที่ป่า 187 ล้านไร่ ในจำนวนเนื้อที่เพาะปลูกนี้มีเกษตรกรทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่เกือบ 20 ล้านคน ซึ่งในจำนวนนี้ ร้อยละ 13 ไม่มีที่ทำไร่ของตนเอง และมีบางส่วนจำนวนไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคน รวมทั้งชาวเขาด้วย ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งเคลื่อนที่ทำลายป่าไม้ของชาติอยู่เรื่อย ลักษณะของกรเพาะปลูกในปัจจุบัน ก็เป็นวิธีเพิ่มประมาผลการผลิตโดยการขยายเนื้อที่ออกไป ประกอบกับมีการบุกกรกลลอบตัดฟันไม้มีค่าเป็นจำนวนมาก โดยเหตุนี้ป่าอันเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติที่ให้ความอุดมสมบูรณ์แก่ที่ดินเป็นแหล่งเกิดของน้ำ และเป็นแหล่งผลิตไม้ต้องถูกทำลายหมดไปในอัตราสูงเกินสมควรและจะเป็นผลร้ายต่อการเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด ความจำเป็นทางเศรษฐกิจของประเทศชั้นแรก จึงได้แก่การจำแนกประเภทที่ดินออกเป็นที่ทำมาหากินและป่าสงวนทั่วประเทศกับการจัดสรรที่ดินให้ประชาชนซึ่งไม่มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง จำนวนไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคน

การดำเนินการในด้านนี้ จึงมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. ให้กรมที่ดิน กรมป่าไม้ และกรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดำเนินการจำแนกที่ดินทั่วประเทศ เพื่อให้มีเขตสงวนในขั้นต้นนี้ประมาณ 250,000 ตารางกิโลเมตร หรือ 156 ล้านไร่ เวลานี้มีเขตที่เป็นป่าอยู่ 187 ล้านไร่ ผลของการจำแนกประเภทที่ดินจะทำให้มีเนื้อที่จัดสรรให้เกษตรกรได้เพิ่มขึ้นประมาณ 30 ล้านไร่ ในหกปีข้างหน้าควรจะดำเนินการจำแนกประเภทที่ดินให้สำเร็จบริบูรณ์ได้

2. สงวนป่าไม้ไว้เป็นสมบัติของชาติ เป็นเนื้อที่ 156 ล้านไร่ หรือประมาณ 250,000 ตารางกิโลเมตร ต่อไปเมื่อมีพลเมืองเพิ่มขึ้นก็อาจลดลงได้เหลือ 125 ล้านไร่หรือประมาณ 200,000 ตารางกิโลเมตร แยกเป็นป่าต้นน้ำลำธาร 100,000 ตารางกิโลเมตร ในหกปีข้างหน้าจะกำหนดงบประมาณให้กรมป่าไม้ สำหรับบำรุงรักษาป่าคุ้มครองสงวนป่าและปลูกป่าเป็นจำนวนที่พอเพียงแก่การปรับปรุงการดำเนินงานให้ได้ผลตามความมุ่งหมาย

อนึ่ง การส่งเสริมให้ใช้เชื้อเพลิงแทนฟืน เช่น ลิกไนท์ ฯลฯ ก็เป็นทางช่วยสงวนป่าไปในตัวได้อย่างดีวิธีหนึ่ง

3. จัดสรรที่ดินให้ประชาชนที่ประสงค์จะทำการเพาะปลูก แต่ไม่มีที่ดินของตนเองเป็นเนื้อที่ 30 ล้านไร่ ในอนาคตเมื่อประชาชนต้องการที่ดินทำการเพาะปลูกเพิ่มขึ้นอีก ก็ยังมีที่ดินสำรองอยู่อีก 30 ล้านไร่ ” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 2503 หน้า 54-55)

วันที่ 3 ตุลาคม 2504 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 78 ตอนที่ 80

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เดิม เช่น พันธุ์ไม้และของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ ป่าและภูเขา ให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิมมิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่ออำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐและประชาชนสืบไป

วันที่ 14 พฤศจิกายน 2504 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเรื่องการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ ดังนี้

“1. ให้จังหวัดประกาศเขตป่าจะสงวนคุ้มครอง และป่าที่จะเปิดจัดสรรเพื่อเกษตรกรรม

2. ป่าที่สงวน หากทบวงการเมืองต้องการใช้ก็ให้ตกลงกับกระทรวงเกษตร และรับอนุมัติจาก กรม เป็นราย ๆ ไป

3. ให้จังหวัดและอำเภอเปิดจัดสรรเพื่อเกษตรกรรมและเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างอื่น ตามมติ กรม. วันที่ 22 กรกฎาคม 2502 โดยไม่ต้องขอรับความเห็นชอบจากกระทรวงเกษตร

4. ให้สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ จัดลำดับความสำคัญของโครงการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินทั่วประเทศโดยละเอียด ”

วันที่ 14 พฤศจิกายน 2504 คณะรัฐมนตรีมีมติให้จำแนกพื้นที่ประเทศไทยไว้เป็นป่าไม้ประมาณ 162 ล้านไร่ (ม.ล.จิรายุส เกษมสันต์ 2521 หน้า 6 สำนักงานคณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดิน 2520) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเหล่านี้ภายหลังจะต้องประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ

วันที่ 12 พฤศจิกายน 2506 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเรื่องการสำรวจจำแนกประเภทที่ดิน ดังนี้

“1. ให้กระทรวงเกษตร และกระทรวงมหาดไทย ร่วมกันพิจารณาดำเนินการอพยพราษฎรออกจากเขตป่า

2. การประมวลผลการสำรวจจำแนกประเภทที่ดิน รวม 15 จังหวัด และให้กระทรวงเกษตรฯ ดำเนินการสงวนคุ้มครองป่า รวม 345 ป่า

3. เมื่อได้ประมวลผลและจำแนกที่ดิน โดยกำหนดพื้นที่ป่าไม้ที่สมควรสงวนคุ้มครอง โดยแน่นอนเสร็จในจังหวัดใดแล้ว ที่ดินนอกเขตพื้นที่ป่าไม้ดังกล่าวถือเป็นเขตที่ดินจัดสรรเพื่อเกษตรกรรม และเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างอื่น เป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยดำเนินการต่อไป

4. ให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และสำนักงบประมาณ สนับสนุนให้กระทรวงเกษตร ได้รับงบประมาณในการดำเนินการสงวนคุ้มครองป่า การอพยพราษฎรออกจากป่า และการดูแลรักษาป่าเพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่า กับให้กรมที่ดินได้รับงบประมาณสำหรับดำเนินการจัดสรรที่ดินให้ราษฎรจับจองทำมาหากินเลี้ยงชีพตามประมวลกฎหมายที่ดินเป็นกรณีพิเศษ”

วันที่ 28 เมษายน 2507 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 81 ตอนที่ 38

“ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่งของชาติ และรัฐบาลได้กำหนดจุดหมายไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติว่าจะสงวนป่าไม้ไว้เป็นเนื้อที่ประมาณร้อยละ 50 แห่งเนื้อที่ประเทศไทย คือ เป็นเนื้อที่ป่าสงวนรวมประมาณ 250,000 ตารางกิโลเมตร หรือ 156 ล้านไร่

บัดนี้ ปรากฏว่าป่าไม้ที่สงวนคุ้มครองไว้แล้ว และที่ยังมิได้สงวนคุ้มครองได้ถูกบุกรุกและถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก แม้ป่าไม้ในบริเวณต้นน้ำลำธารก็ถูกแผ้วถางเผาทำลายไปเป็นอันมาก ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดความแห้งแล้ง พื้นดินพังทลาย ลำน้ำตื้นเขินหรือเกิดอุทกภัย อันเป็นผลเสียหายแก่การเกษตรและเศรษฐกิจของประเทศอย่างร้ายแรง ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและสงวนป่าที่ใช้บังคับอยู่วิธีการไม่รัดกุมเหมาะสมต้องเสียเวลาดำเนินการเป็นเวลานานจึงประกาศกำหนดเป็นป่าสงวนหรือเป็นป่าคุ้มครองได้ เป็นเหตุให้บุคคลบางจำพวกฉวยโอกาสทำลายป่าได้กว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ได้กำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนไว้ไม่เหมาะสมกับกาลสมัย ผู้กระทำผิดไม่เข็ดหลาบ เป็นช่องทางให้มีการบุกรุกทำลายป่ามากขึ้น รัฐบาลจึงเห็นเป็นการจำเป็นอันรีบด่วนที่จะต้องดำเนินการปรับปรุงกฎหมายเรื่องนี้เสียใหม่ เพื่อให้สามารถดำเนินการคุ้มครองป้องกันเพื่อรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าของชาติ และเพื่อมิให้อาชีพเกษตรกรรมของประชาชนส่วนใหญ่และเศรษฐกิจของประเทศถูกระทบกระเทือนจากผลของการทำลายป่า”

3.2 นโยบายในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2

(พ.ศ 2510-2514)

วันที่ 10 มิถุนายน 2510 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบและอนุมัติโครงการปลูกสร้างสวนป่าของ อ.อ.ป. โครงการที่ 1 จำนวน 6 สวน

วันที่ 21 พฤศจิกายน 2510 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเรื่องขอเปลี่ยนแปลงหลักการอนุญาตทำไม้ในป่าโครงการไม้กระยาเลย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ในบริเวณป่าใดที่ พ.ต.ท.จังหวัด แจ้งว่ามีผู้ก่อการร้ายแทรกซึมอย่างรุนแรง กพ.ป. เห็นว่าในบริเวณป่านี้ก็เสมือนหนึ่งเป็นป่าปิดโดยปริยาย เพราะพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าไปดำเนินการตีตราหมายหรือตีตราชักลากได้ จึงสมควรปิดป่าเสียโดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัด แจ้งรายชื่อป่าเหล่านั้นให้กรมป่าไม้ทราบ ทั้งนี้จะเป็นการตัดการแทรกซึมต่าง ๆ โดยเด็ดขาด

2. หากประชาชนพึงประสงค์จะขออนุญาตใช้สอยเพื่อปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยในบริเวณป่าดังกล่าว ก็ผ่อนผันให้มีการอนุญาต แต่ทั้งนี้ห้ามจำหน่ายจ่ายโอน มิฉะนั้นเจ้าของโรงงานแปรรูปไม้ก็จะหลีกเลี่ยงโดยวิธีรับมอบอำนาจเข้าไปทำไม้ในป่าดังที่เป็นอยู่ในสถานการณ์ปัจจุบัน

วันที่ 26 มกราคม 2511 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องการขอเข้าใช้ประโยชน์ในเขตป่าที่จะรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ ดังนี้

1. บริเวณป่าที่กรม. มีมติให้กำหนดไว้เป็นป่าที่จะรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ หากทบวงการเมืองใดประสงค์จะเข้าไปใช้ประโยชน์โดยไม่ตัดพื้นที่ที่ขอใช้ประโยชน์ออกจากเขตป่าที่ได้จำแนกไว้แล้ว ให้เป็นอำนาจของกระทรวงเกษตรฯ พิจารณาอนุมัติได้ โดยไม่ต้องเสนอ กรม.

2. การขอเข้าใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าดังกล่าวในข้อ 1 หากจำเป็นต้องกันพื้นที่ส่วนที่ขอใช้ประโยชน์ออกจากเขตป่าจะต้องทำความตกลงกับกระทรวงเกษตร และได้รับอนุมัติจาก กรม. เป็นราย ๆ ไป

3.3 นโยบายในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4

(2520-2524)

วันที่ 11 พฤษภาคม 2514 คณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการปลูกสร้างสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ โครงการที่ 1 จำนวน 4 สวน

วันที่ 13 สิงหาคม 2517 คณะรัฐมนตรี มีมติเรื่อง นโยบายเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นการถาวร ครม. ลงมติเห็นชอบในนโยบายเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นการถาวรตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยให้เสนอโครงการในรายละเอียดให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณาเป็นการด่วน และให้สำนักงานประมาณพิจารณาสนับสนุนในเรื่องการเงินต่อไป

ข้อเสนอของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คือ

1. เร่งรัดจัดสรรที่ดินสำหรับการเกษตร เพื่อสนองความต้องการของประชาชน และให้พิจารณางบประมาณเป็นพิเศษ
2. ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะได้จัดตั้งกรรมการเพื่อดำเนินการแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่จะจัดบำรุงและสร้างสรรให้เป็นป่าถาวรต่อไป อีกส่วนหนึ่งจะผ่อนผันให้ราษฎรอาศัยอยู่ทำมาหากินแต่ไม่ให้กรรมสิทธิ์
3. ขอตั้งศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามแหล่งต่าง ๆ ที่มีป่าไม้หนาแน่น
4. ขอให้สนับสนุนโครงการปลูกสร้างสวนป่าโดยงบประมาณและเงินกู้
5. ให้สัมปทานป่าไม้แก่บริษัททำไม้จังหวัด ทอยยกเล็กสัมปทานเอกชน สัมปทานที่อยู่ในระหว่างพิจารณาแต่ยังไม่ได้ดำเนินการหรือกระทำผิดระเบียบข้อบังคับให้ยกเลิก
6. สนับสนุนโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ไม้เป็นวัตถุดิบอยู่บางประเภท รวมทั้งในรูปสหกรณ์หรือบริษัทมหาชน โดยมีหลักการให้บริษัทเหล่านั้นมีส่วนช่วยในการบำรุงรักษาป่า

วันที่ 21 มกราคม 2518 คณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการปลูกสร้างสวนป่าโครงการที่ 2 และ 3 ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

วันที่ 25 มกราคม 2518 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ เรื่องนโยบายอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นการชั่วคราวตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอว่า

1. ป่าสงวนแห่งชาติที่มีสภาพเสื่อมโทรม ควรมอบให้สถาบันเกษตรกรรับไปดำเนินการในรูปของนิคม และตามนัยกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
2. ป่าสงวนแห่งชาติที่ยังมีสภาพเป็นป่าอยู่ ควรจะพิจารณาอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ได้ในกรณีที่ไม่เป็นการทำลายป่า หรือไม่ทำให้ป่าเสียหาย

วันที่ 4 เมษายน 2518 นายกรัฐมนตรีมีหนังสือที่ สร. 0203/4381 ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้อนุญาตให้ราษฎรที่บุกรุกอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติอยู่ทำกินต่อไปได้ มิให้มีการจับกุม

ผลต่อเนื่องจากนโยบายทางการเมืองฉบับนี้ พื้นที่ป่าไม้ในระหว่างปี 2519–2521 ถูกบุกรุกทำลายถึงจำนวน 14.5 ล้านไร่ เฉลี่ยปีละ 7.25 ล้านไร่ ซึ่งมีจำนวนเกือบสองเท่าของพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกบุกรุกทำลายในระหว่างปี 2516–2519 (TDRI, 1987)

จากการบุกรุกป่าอย่างรุนแรงเกิดขึ้นไม่สามารถหยุดยั้งได้ เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2518 คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติ เรื่องแผนงานจัดที่ดินให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านป่าไม้ คือ

1. ให้จัดที่ดินให้ราษฎรได้อยู่อาศัยในหมู่บ้านป่าไม้ในเขตป่าสงวนที่เสื่อมโทรมแล้ว

2. ขอจัดตั้งกองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ

3. ขอตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการจัดหาที่ดินให้เกษตรกรในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งเสื่อมสภาพแล้ว

การจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้นี้เป็นการเพิ่มวิธีการจัดที่ดินขึ้นอีกรูปแบบหนึ่ง จากที่ดำเนินการมาในรูปนิคมสร้างตนเอง นิคมสหกรณ์และการปฏิรูปที่ดิน

ที่ สร. 0203/4381

สำนักนายกรัชมมนตรี

4 เมษายน 2518

เรื่อง ราษฎรเข้าทำกินในที่ป่าสงวนแห่งชาติ

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ด้วยมีราษฎรเป็นจำนวนมากได้ร้องเรียนขอความเป็นธรรม ในกรณีที่ถูกเจ้าหน้าที่จับกุม เนื่องจากได้รุกเข้าไปทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จึงสมควรจะได้วางมาตรการแก้ไขปัญหานี้ ดังต่อไปนี้ คือ

1. กรณีที่ราษฎรเข้าทำไร่ในป่าสงวน ทำให้ป่าสงวนนั้นหมดสภาพเป็นป่าแล้ว ให้ราษฎรที่ทำกินอยู่นั้นคงอยู่ทำกินต่อไปได้และให้เจ้าหน้าที่สอบถามว่า ราษฎรที่ทำกินอยู่นั้นทำกินเองหรืออย่างไร แล้วรายงานไปให้ทราบโดยด่วน เพื่อจะได้ดำเนินการให้ราษฎรเข้าทำกินโดยชอบด้วยกฎหมายต่อไป
2. ราษฎรที่รุกเข้าทำกินตามข้อ 1 ถ้าถูกเจ้าหน้าที่จับกุมคุมขังไว้ก็ให้เจ้าหน้าที่ปล่อยตัวไป และถ้าราษฎรผู้นั้นจะเข้าทำกินในที่นั้น ก็ให้เข้าทำกินได้
3. ตั้งแต่นี้ไป ห้ามบุกรุกป่าสงวนเป็นการเด็ดขาดหากบุกรุกเข้าไปย่อมเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย จะถูกดำเนินการตามกฎหมายต่อไป โดยให้เจ้าหน้าที่ประกาศให้ราษฎรทราบทั่วกันด้วย

จึงเรียนมาเพื่อจะได้ดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) ทึกฤทธิ์ ปราโมช
(หม่อมราชวงศ์ทึกฤทธิ์ ปราโมช)
นายกรัชมมนตรี

วันที่ 29 เมษายน 2518 คณะรัฐมนตรี มีมติเรื่องแผนงานจัดที่ดินให้แก่ราษฎรในรูป หมู่บ้านป่าไม้ กรม. ลงมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ คือ

- “1. ให้จัดที่ดินให้ราษฎรได้อยู่อาศัยในรูปหมู่บ้านป่าไม้ในเขตป่าสงวนที่เสื่อมโทรมแล้ว
2. ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำลำธารในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือให้ลุล่วงไป
3. ให้สำนักงบประมาณตั้งงบประมาณตามโครงการหมู่บ้านป่าไม้ให้แก่กรมป่าไม้ในปี 2518 รวม 50 ล้านบาท เพื่อให้หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านเกษตรสหกรณ์ต่อไป
4. ขอจัดตั้งกองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ
5. ขอตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการจัดหาที่ดินให้เกษตรกร ในเขตป่าสงวนซึ่งเสื่อมสภาพแล้ว ”

กรม. ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำรายละเอียดโครงการและให้ตกลงกับสำนักงบประมาณเรื่องงบประมาณ ในข้อ 3

วันที่ 8 มิถุนายน 2518 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องทบทวนมติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งเกี่ยวกับการป่าไม้ กรม. ลงมติ

- “ 1. ให้ยกเลิกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องราษฎรเข้าทำกินในป่าสงวนแห่งชาติ ลงวันที่ 4 เมษายน 2518
2. ในกรณีที่ได้ออกเอกสารสิทธิ ซึ่งออกโดยอาศัยคำสั่งนายกรัฐมนตรี ตามข้อ 1 ไปแล้วให้ดำเนินการเพิกถอนเอกสารดังกล่าวเสียทั้งสิ้น
3. ผู้ที่เข้าไปทำกินในป่าสงวนแห่งชาติอยู่แล้วคงให้อยู่อาศัยทำกินต่อไปได้ และตั้งแต่นั้นนี้เป็นต้นไป ห้ามมิให้ผู้ใดบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติเป็นอันขาด หากบุกรุกเข้าไปให้เจ้าหน้าที่ทำการจับกุมดำเนินคดีตามกฎหมายทุกราย ทั้งนี้ให้เจ้าหน้าที่ประกาศให้ราษฎรทราบทั่วไป”

วันที่ 11 กรกฎาคม 2518 นายกรัฐมนตรีมีหนังสือที่ สร. 0704/2109 เรื่อง ราษฎรเข้าทำกินในป่าสงวนแห่งชาติ ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนี้

ด่วนมาก

ที่ สร. 0704/2109

สำนักนายกรัฐมนตรี

11 กรกฎาคม 2518

เรื่อง ราษฎรเข้าทำกินในป่าสงวนแห่งชาติ

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

อ้างถึง หนังสือด่วนมาก สร. 0203/4381 ลงวันที่ 4 เมษายน 2518

ตามหนังสือที่อ้างถึงข้อ 1 ได้อนุญาตให้ราษฎรเข้าทำกินในป่าสงวนที่หมดสภาพเป็นป่าแล้วต่อไป ดังความละเอียดแจ้งแล้วนั้น บัดนี้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รายงานว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นผู้ดำเนินการตามโครงการจัดพัฒนาที่ดินในท้องที่หมู่บ้านทุ่งลุยลาย อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ตามพระราช ประสงค์ โดยอพยพราษฎร 1,096 ครอบครัว ออกจากป่าสงวนแห่งชาติหมายเลข 10 ไปอยู่ที่จัดสรรให้ เพื่อปลูกป่าทดแทนป่าที่ถูกทำลายไป งานนี้ได้สำเร็จไปแล้วบางส่วน บัดนี้โครงการดังกล่าวต้องหยุดชะงักลง เพราะราษฎรยึดถือหนังสือที่อ้างถึง ไม่ยอมอพยพไปอยู่ที่ดินที่จัดสรรให้

เพื่อให้โครงการดำเนินต่อไปได้ จึงขอใ้คงใช้มาตรการตามความในหนังสือที่อ้างถึง ในบริเวณป่าสงวนแห่งชาติ หมายเลข 10 แต่ต้องให้ราษฎรได้เก็บเกี่ยวพืชผลฤดูนี้เสียก่อน

จึงเรียนมาเพื่อจะได้ดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) คึกฤทธิ์ ปราโมช
(หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช)
นายกรัฐมนตรี

วันที่ 14 กันยายน 2519 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่อง ทบพทวนมติ ครม. และคำสั่งเกี่ยวกับการป่าไม้ ให้แก่ไข่มติ ครม. ในเรื่องนี้เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2518 ข้อ 3 เสียใหม่เป็นดังนี้

“3. ผู้ที่เข้าไปทำกินในป่าสงวนแห่งชาติอยู่แล้วคงให้อยู่อาศัยทำกินต่อไปได้ เว้นแต่ป่าสงวนแห่งชาตินั้นเป็นป่าซึ่งได้รับอนุญาตจาก ครม. ให้ดำเนินการตามโครงการของรัฐบาล และตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ห้ามมิให้ผู้ใดบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติเป็นอันขาด หากบุกรุกเข้าไปให้เจ้าหน้าที่ทำการจับกุมดำเนินการตามกฎหมายทุกสาย ทั้งนี้ให้เจ้าหน้าที่ประกาศให้ราษฎรทราบทั่วกัน”

3.4 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4

(พ.ศ. 2520 – 2524)

วันที่ 10 สิงหาคม 2520 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องการดำเนินการปฏิรูปที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมสภาพแล้ว ครม. ได้ลงมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ คือ

1. ให้กรมป่าไม้ดำเนินการเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติ รวม 6 ป่า รวมเนื้อที่ประมาณ 740,000 ไร่
2. ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เข้าไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ป่าดังกล่าว โดยไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียมตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 481 (พ.ศ. 2515) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

วันที่ 10 สิงหาคม 2520 คณะรัฐมนตรี มีมติเรื่อง ทบพทวนมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รายงาน ว่า เจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่สามารถสกัดกั้นผู้บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติได้เพราะตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2519 เป็นเสมือนเครื่องมือสนับสนุนให้ราษฎรบุกรุกทำลายป่า และเป็นเกราะป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายได้ จึงขอเสนอ ครม. พิจารณาทบทวนและในขณะเดียวกัน เลขานุการนายกรัฐมนตรีได้พิจารณาเสนอความเห็นรวม 4 ประการมาเพื่อประกอบการพิจารณา ครม. พิจารณาแล้วจึงให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับข้อเสนองของ เลขานุการนายกรัฐมนตรีไปพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

ข้อเสนอของเลขานุการนายกรัฐมนตรี

“ 1. ควรให้พิจารณายกเลิกมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2519 แต่ก็ควรกำหนดเวลาห้ามตีมีผลย้อนหลังไปถึงช่วงเวลาที่มีการบุกรุกที่ดินป่าสงวนอย่างรุนแรงในช่วงหลังเพื่อมิให้เกิดความเดือดร้อนแก่ราษฎรที่บุกรุกทำกินอยู่เดิมทั้งหมด

2. ควรเร่งรัดให้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนที่หมดสภาพและเร่งรัดโครงการปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ที่ประกาศให้สามารถปฏิบัติได้รวดเร็วภายในระยะเวลาที่กำหนด กับควรจำแนกที่ดินไม่เหมาะสมออกมาเพื่อกันไว้เป็นพื้นที่ป่าไม้ทุกเขตที่มีการประกาศกำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน (ไม่ควรน้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่)

3. สนับสนุนให้มีโครงการถ่ายภาพทางอากาศ เพื่อถ่ายภาพพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศในมาตราส่วน 1 : 15,000 เพื่อใช้ตรวจสอบเขตป่าไม้ที่ถูกบุกรุกได้รวดเร็วขึ้น พร้อมทั้งให้กรมป่าไม้ร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินตรวจสอบเขตป่าไม้และเขตที่ดินที่จำแนกแล้วให้ถูกต้องตรงกัน เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการวางแผนการใช้ที่ดินของประเทศที่ถูกสัดส่วนต่อไป

4. ควรให้มีการสนับสนุนมาตรการป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ของชาติทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตามที่คณะกรรมการป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ได้วางมาตรการไว้เพื่อให้ได้ผลอย่างจริงจัง”

วันที่ 9 มกราคม 2522 คณะรัฐมนตรีมีมติให้ลดการทำไม้ลงร้อยละ 15 ทำให้มีการปิดป่า จำนวน 341 ป่า

วันที่ 28 เมษายน 2522 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 64

วันที่ 7 มิถุนายน 2522 พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 41 ต่อรัฐสภา มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในนโยบายทางเศรษฐกิจ ดังนี้

“ การปฏิรูปที่ดิน จะเร่งรัดการปฏิรูปที่ดิน โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงระบบการถือครองที่ดินเพื่อพัฒนาการเกษตร โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ที่ดิน ป่าไม้ และแหล่งน้ำต่างๆ เพื่อให้สามารถรักษาไว้ได้เป็นการถาวร และให้มีการนำทรัพยากรเหล่านี้มาใช้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 240)

วันที่ 28 สิงหาคม 2522 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการช่วยเหลือราษฎรที่บุกรุกอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติและป่าไม้ถาวรของชาติให้มีที่ทำกินเป็นหลักแหล่งซึ่งต่อมาได้มีการจัดทำโครงการออกหนังสืออนุญาตให้มีสิทธิทำกินชั่วคราว(ส.ท.ก.)

วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2524 นายกรัฐมนตรี (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์) ได้กล่าวปราศรัยในพิธีเปิดการสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ ที่สำนักงานเกษตรภาคเหนือ จังหวัด เชียงใหม่ มีข้อความเกี่ยวกับการถือครองที่ดินดังนี้

“ สำหรับปัญหาการถือครองที่ดิน ซึ่งภาคเหนือมีเนื้อที่ถือครองต่อครอบครัวต่ำ จนมีแนวโน้มที่จะทำให้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพในอนาคตนั้น รัฐบาลเองได้ตระหนักในปัญหานี้มาโดยตลอด และไม่เพียงปรารถนาที่จะให้มีการแก้ปัญหาเป็นไปในรูปปล่อยปละละเลยโดยให้ราษฎรเพิ่มที่ทำกิน โดยบุกรุกเข้าไปในป่าสงวนแม้ป่าบางแห่งจะหมดสภาพป่ากลายเป็นหมู่บ้าน หรือเป็นเมืองไปแล้วก็ตาม ตามกฎหมายแล้วที่ดินดังกล่าวก็เป็นเนื้อที่ป่าสงวนอยู่ดี ปัญหาอยู่ที่ว่าทำอย่างไรจึงจะให้ทุกอย่างเรียบร้อยไปด้วยดี และโดยถูกต้องตามกฎหมาย ” (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2524)

3.5 นโยบายที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5

(พ.ศ. 2525 - 2529)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ได้มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในบทที่ 2 ส่วนที่ 3 การปรับโครงสร้างและการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจโดยกำหนดแนวนโยบายและมาตรการการพัฒนาไว้ในหน้า 60 - 62 ดังนี้

“4.1 แนวนโยบาย

(1) ปรับโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตรจากการเพิ่มผลผลิต “แบบเดิมโดยการขยายพื้นที่เพาะปลูก” มาเป็น “แบบการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต” หรือเน้นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้น ทั้งนี้ โดยการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินทั้งในและนอกเขตชลประทาน แหล่งน้ำ และป่าไม้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุดรวมถึงการอนุรักษ์เพื่อลดการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวด้วย นอกจากนี้จะส่งเสริมให้เลือกปลูกพืชที่สอดคล้องกับสมรรถนะของดินและให้มีการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ดี และสินเชื่อเกษตรเพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับการใช้เทคนิคการผลิตที่เหมาะสมในขบวนการผลิตเพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่และใช้แรงงานด้านการเกษตรในชนบทมากขึ้น

4.2 มาตรการการพัฒนา

4.2.1 การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

ก. ที่ดินและป่าไม้ จำเป็นต้องกำหนดมาตรการพัฒนาดังนี้

(4) สํารวจเพื่อแยกเขตพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่เหมาะสมกับการเกษตร เพื่อจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกรในรูปของหมู่บ้านป่าไม้ ส่วนป่าเสื่อมโทรมที่ไม่เหมาะสมกับการเกษตรให้ทำการปลูกป่าต่อไป” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 หน้า 60 - 62)

วันที่ 22 มิถุนายน 2525 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบนโยบายการใช้และกรรมสิทธิ์ที่ดิน (ซึ่งร่างโดยคณะกรรมการที่ดิน และผ่านความเห็นชอบตามมติของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2525)

สาระสำคัญของนโยบายฉบับนี้สรุปได้ ดังนี้

ก. พื้นที่ป่าไม้ถาวร ที่ยังไม่ประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับกรมที่ดิน กรมแผนที่ทหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการสำรวจ และจำแนกประเภทที่ดินอย่างละเอียดให้เสร็จภายในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2534) ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน

(2) พื้นที่ที่เหมาะสมกับการเกษตร แต่ยังมีสภาพเป็นป่าไม้อยู่ให้รักษาไว้เป็นป่าต่อไปไม่ควรจำแนกออกเป็นพื้นที่ทำกิน

(3) พื้นที่ที่จำแนกเป็นป่าไม้ ให้กรมป่าไม้ดำเนินการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติตามหลักเกณฑ์ที่กรมป่าไม้ปฏิบัติต่อไป

ข. พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งมีราษฎรบุกรุกรวมแล้วประมาณ 30 ล้านไร่ ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ให้จัดทำโครงการจำแนกประเภทที่ดิน (Land reclassification) ในพื้นที่ 30 ล้านไร่ ให้เสร็จสิ้นภายในสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2534) โดยให้เป็นโครงการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกรมที่ดิน กรมแผนที่ทหาร และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน

(3) พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมแก่การเกษตร ให้กรมป่าไม้หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการหมู่บ้านป่าไม้ และดำเนินการปลูกป่าต่อไป

(4) พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเกษตรให้กรมป่าไม้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำกิน โดยให้ดำเนินการสำรวจความเหมาะสมของดินเป็นหลักเกณฑ์ในการทำโครงการ

ก. พื้นที่ที่ราษฎรไม่ได้บุกรุกและยังมีสภาพเป็นป่าที่สมบูรณ์ ให้กรมป่าไม้ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รักษาพื้นที่ดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพโดยถูกต้องตามกฎหมาย

ง. ผลการจำแนกประเภทที่ดินตามข้อ ก. (1) และข้อ ข. (1) ให้เสนอคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพิจารณาดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายต่อไป

จ. การดำเนินงานตามข้อ ข. (3) ให้ดำเนินการโดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับโครงการ ส.ท.ก. และโครงการให้สิทธิทำกิน

ฉ. การจัดที่ดิน ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันตามข้อ (ง.) ให้ดำเนินการต่อไป แต่ไม่ใช่ขยายพื้นที่ดำเนินการ ยกเว้นกรณีการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และการพัฒนาที่ดิน และให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ทำแผนปฏิบัติการหรือโครงการในการจัดที่ดินที่เหลืออยู่ให้เสร็จสิ้นภายใน 5 ปี

ช. ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบจัดทำแผนปฏิบัติการหรือโครงการตามข้อ ก. ถึงข้อ ฉ. โดยให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติประสานงานดูแลและเร่งรัด และคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ควบคุมและติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว

นโยบายฉบับนี้ ได้มีผลให้มีการดำเนินการโครงการจำแนกประเภทที่ดินโดยละเอียดเร่งรัดโครงการช่วยเหลือประชาชนให้มีสิทธิทำกินชั่วคราว(ส.ท.ก.) และมีการบินถ่ายภาพทางอากาศในพื้นที่ป่าไม้ของประเทศในปี 2526 - 2528 พื้นที่ที่ผ่านการจำแนกประเภทที่ดินและจำแนกออกเป็นที่ดินทำกิน คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติได้มอบให้กับกรมที่ดิน และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมไปจัดให้แก่ราษฎรในระยะต่อมา

วันที่ 12 มิถุนายน 2527 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเรื่อง ร่างพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ตามข้อเสนอของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และได้มีมติเห็นชอบในหลักการช่วยเหลือราษฎรตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชน โดยแบ่งการช่วยเหลือออกเป็น 3 กลุ่ม ตามข้อเสนอของคณะกรรมการ และคณะทำงานฯ ส่วนการช่วยเหลือแต่ละกลุ่มอย่างไรวินั้น ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับไปพิจารณาตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง โดยให้มีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ผู้แทนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และผู้แทนของกระทรวงมหาดไทย ร่วมเป็นกรรมการด้วย เพื่อพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการช่วยเหลือเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่งภายใน 3 เดือน

ข้อเสนอการช่วยเหลือราษฎรตาม โครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชน ตาม หลักการดังนี้

“กลุ่มที่ 1 เป็นแหล่งชุมชนที่เกิดขึ้นก่อนกำหนดพื้นที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติหรือป่าไม้ถาวรของชาติ โดยอาศัยภาพถ่ายทางอากาศ โครงการ VAP 61 ร่วมกับแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหาร เป็นหลักฐานที่จะบ่งชี้ในการกันพื้นที่ออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อให้ได้รับเอกสารสิทธิ์ต่อไป

กลุ่มที่ 2 เป็นแหล่งชุมชนที่เกิดขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2510 ถึง พ.ศ. 2518 ภายหลังการกำหนดพื้นที่เป็นเขตป่าไม้ถาวรของชาติ หรือได้ประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ โดยอาศัยภาพถ่ายทางอากาศ โครงการ น.ส.3 ร่วมกับแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหารเป็นหลักฐาน ซึ่งชุมชนประเภทนี้ได้รับสิทธิให้อยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2518 ถ้าพื้นที่ถือครองไม่ใช่เขตต้นน้ำลำธาร ทางราชการจะออกหนังสือสิทธิทำกิน (สทก.) ในพื้นที่ถือครองผืนนั้น

กลุ่มที่ 3 เป็นแหล่งชุมชนที่เกิดขึ้นภายหลังปี พ.ศ. 2518 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นชุมชนที่ไม่ปรากฏหลักฐานในภาพถ่ายทางอากาศโครงการ น.ส.3 และมีชุมชนในเขตต้นน้ำลำธารแล้วจะอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

กรณีนี้เป็นการดำเนินการเฉพาะที่เป็นแหล่งชุมชนที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จึงไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามโครงการ สทก. ที่กรมป่าไม้กำลังดำเนินการอยู่”

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2528 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการช่วยเหลือราษฎรตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชนเฉพาะในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยแบ่งการช่วยเหลือออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ชุมชนที่เกิดก่อนปี 2510 ให้ได้รับเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ชุมชนที่เกิดขึ้นระหว่างปี 2510 - 2518 ให้สิทธิอยู่อาศัยในรูปสิทธิทำกิน ชุมชนที่เกิดในภายหลังปี 2518 อนุญาตให้เข้าอยู่อาศัยหรือทำประโยชน์เป็นการชั่วคราว ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

วันที่ 11 กันยายน 2528 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 124

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีบางมาตราที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินทำกิน ดังนี้

การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

มาตรา 16 อธิบดีโดยอนุมัติรัฐมนตรีมีอำนาจอนุญาตให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) การเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ คราวละไม่น้อยกว่าห้าปีแต่ไม่เกินสามสิบปี ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตเป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ จะอนุญาตโดยให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่เห็นสมควรก็ได้

(2) การเข้าทำประโยชน์เกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ คราวละไม่เกินสิบปีโดยให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอรับใบอนุญาตเก็บหาของป่า และไม่ต้องเสียค่าภาคหลวง ของป่าตามพระราชบัญญัตินี้สำหรับแร่ ดินขาว หรือหิน แลแล้วแต่กรณี

การขออนุญาตและการอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติรัฐมนตรี

มาตรา 16 ทวิ ในกรณีที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมดหรือบางส่วนมีสภาพเป็นป่าไร่ร้างเก่า หรือทุ่งหญ้า หรือเป็นป่าที่ไม่มีไม้มีค่าขึ้นอยู่เลย หรือมีไม้มีค่าที่มีลักษณะสมบูรณ์เหลืออยู่เป็นบางส่วนน้อย และป่านั้นยากที่จะกลับฟื้นคืนดีตามธรรมชาติ ทั้งนี้โดยมีสภาพตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี ให้ถือว่าป่าสงวนแห่งชาติในบริเวณดังกล่าวเป็นป่าเสื่อมโทรม

ถ้าทางราชการมีความจำเป็นต้องปรับปรุงฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม ให้รัฐมนตรีประกาศกำหนดเขตป่าเสื่อมโทรมทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ

ในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ ถ้าบุคคลใดได้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตดังกล่าวอยู่แล้วจนถึงวันที่ประกาศกำหนดตามวรรคสอง

(1) เมื่อบุคคลดังกล่าวร้องขอ และอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายเห็นว่าบุคคลนั้นยังมีความจำเป็นเพื่อการครองชีพ อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย มีอำนาจอนุญาตเป็นหนังสือให้บุคคลดังกล่าวทำประโยชน์และอยู่อาศัยต่อไปในที่ที่ได้ทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยอยู่แล้วนั้นได้ แต่ต้องไม่เกินยี่สิบไร่ต่อหนึ่งครอบครัว และมีกำหนดเวลาคราวละไม่น้อยกว่าห้าปี แต่ไม่เกินสามสิบปี ทั้งนี้โดยได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับ คราวแรกคราวต่อ ๆ ไปต้องเสียค่าธรรมเนียม

(2) บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตตาม (1) อาจขออนุญาตปลูกป่า หรือไม้ยืนต้นที่ตนเคยทำประโยชน์ หรืออยู่อาศัยในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติเพิ่มเติมจากที่ได้รับอนุญาตแล้ว โดยพิสูจน์ให้เห็นว่าตนมีความสามารถและมีเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่จะปลูกป่าหรือ ไม้ยืนต้นตามที่ขอเพิ่มนั้นได้ อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจอนุญาตเป็นหนังสือให้ปลูกป่าหรือ ไม้ยืนต้นได้ แต่ต้องไม่เกินสามสิบปีและต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กฎหมายกำหนดไว้

การได้รับอนุญาตตามวรรคสาม มิให้ถือว่าเป็นการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ให้บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคสาม (1) และ (2) ได้รับยกเว้นค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่าสำหรับไม้ที่ได้ปลูกขึ้นภายในที่ดินที่ได้รับอนุญาต

บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตต้องใช้ประโยชน์ในที่ดิน ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในระเบียบที่อธิบดีกำหนด และจะให้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลในครอบครัวเข้าทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวมิได้

ในกรณีที่บุคคลซึ่งได้รับอนุญาต ละทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือไม่อยู่อาศัยในที่ดินที่ได้รับอนุญาตติดต่อกันเกินระยะเวลาสองปี หรือยินยอมให้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลในครอบครัวเข้าทำประโยชน์หรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในระเบียบที่อธิบดีกำหนด ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเพิกถอนการอนุญาตนั้น

มาตรา 16 ตริ ในกรณีที่บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตตามมาตรา 16 ทวิ ถึงแก่ความตายให้บุคคลในครอบครัวซึ่งอาศัยอยู่กับผู้ได้รับอนุญาตมีสิทธิอยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ในที่ดินต่อไปได้ แต่ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ผู้ได้รับอนุญาตถึงแก่ความตาย

ถ้าสามี ภรรยา บุตรคนหนึ่งคนใด หรือบุคคลในครอบครัวซึ่งอาศัยอยู่กับผู้ได้รับอนุญาต และผู้ได้รับอนุญาตได้ระบุไว้เป็นหนังสือตามแบบที่อธิบดีกำหนดให้เป็นผู้สืบสิทธิ์และหน้าที่ของตนประสงค์จะอยู่อาศัย หรือทำประโยชน์ในที่ดินนั้นต่อไปให้ยื่นคำขออนุญาตต่ออธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ผู้ได้รับอนุญาตถึงแก่ความตาย

เมื่อได้ยื่นคำขออนุญาตตามวรรคสองแล้ว ให้บุคคลตามวรรคหนึ่งอยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ต่อไปได้ตามที่อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายอนุญาต

มาตรา 20 ในกรณีป่าสงวนแห่งชาติแห่งใดมีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรมตามมาตรา 16 ทวิ ให้อธิบดีโดยอนุมัติรัฐมนตรี มีอำนาจอนุญาตเป็นหนังสือให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทำการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่า หรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรมได้ภายในระยะเวลาและตามเงื่อนไขที่กำหนดในหนังสืออนุญาต แต่ในกรณีที่จะอนุญาตให้เกิน 2,000 ไร่ ต้องได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี

รัฐมนตรีอาจกำหนดให้ผู้รับอนุญาตเสียค่าตอบแทนให้แก่รัฐบาลได้ตามจำนวนที่เห็นสมควร โดยประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วันที่ 3 ธันวาคม 2528 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเรื่องนโยบายป่าไม้แห่งชาติ โดยกำหนดให้มีป่าไม้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศไทย โดยให้พื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 40 นั้น เป็นป่าไม้เศรษฐกิจร้อยละ 25 และป่าเพื่อการอนุรักษ์ร้อยละ 15

วันที่ 2 มิถุนายน 2530 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการกำหนดสภาพป่าเสื่อมโทรมตามความเห็นของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1.1 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมป่าไม้ ได้เสนอขอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการกำหนดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ถือว่าเป็นป่าเสื่อมโทรม คือ ต้องมีสภาพตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) เป็นป่าที่ไม่มีไม้ค่าที่มีลักษณะสมบูรณ์เหลืออยู่เป็นส่วนน้อย และป่านั้นยากที่จะกลับฟื้นคืนได้ตามธรรมชาติ โดยมีลูกไม้ขนาดความสูงเกิน 2 เมตรขึ้นไป ขึ้นกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ไม่เกินไร่ละ 20 ต้น หรือมีไม้ขนาดความโตวัดโดยรอบลำต้นตรงที่สูง 130 เซนติเมตร ตั้งแต่ 50-100 เซนติเมตร ขึ้นกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ไม่เกินไร่ละ 8 ต้น หรือมีไม้ขนาดความโตเกิน 100 เซนติเมตรขึ้นไป ขึ้นกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ไม่เกินไร่ละ 2 ต้น หรือพื้นที่ป่าที่ไม่มีไม้เข้าหลักเกณฑ์ทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าว เมื่อรวมกันแล้วต้องมีจำนวนไม่เกินไร่ละ 16 ต้น

(2) การสำรวจพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น ให้สำรวจโดยวิธีทำแปลงตัวอย่างแบบ Line Plot ให้กระจายทั่วพื้นที่ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าของพื้นที่ ถ้าพื้นที่แปลงใดมีกลุ่มไม้มีค่าขึ้นอยู่หนาแน่นเกินเกณฑ์ที่กำหนดตั้งแต่ 1 ไร่ขึ้นไป ให้กันไว้เพื่อให้ไม้เหล่านั้นเจริญเติบโตได้ตามธรรมชาติ

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเสนอคณะรัฐมนตรีดังนี้

1. การกำหนดพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารตามหลักเกณฑ์ข้อ(5) ของมติ

คณะรัฐมนตรี วันที่ 2 กันยายน 2529 ให้หมายความรวมถึงพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ ชั้นที่ 1 บี และชั้นที่ 2

2. ในการกำหนดให้พื้นที่ใดเป็นป่าเสื่อมโทรม ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 นั้น ไม่มีผลผูกพันในการที่จะให้ราษฎรเข้าไปทำประโยชน์ตลอดไป สำหรับราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการอนุญาตให้ทำประโยชน์และอยู่อาศัยภายในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ... ตามมาตรา 16 ทวิ และมาตรา 16 ตรี แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติฯ ดังกล่าว ก็สามารถเข้าทำประโยชน์ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสืออนุญาตให้ทำประโยชน์และอยู่อาศัยในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติทำทะเบียนนี้

วันที่ 15 ธันวาคม 2530 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลน โดยกำหนดออกเป็น 3 เขต คือ เขตสงวน เขตอนุรักษ์ และเขตพัฒนา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

“ ข้อเสนอแนะมาตรการการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลน

1. มาตรการการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตอนุรักษ์

ในพื้นที่ป่าชายเลนที่กำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์นี้ให้มีมาตรการการใช้ประโยชน์ที่ดินดังต่อไปนี้

1.1 ห้ามมิให้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นที่ป่าชายเลนไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ให้เป็นไปตามธรรมชาติ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์

1.2 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บำรุงรักษาป่าธรรมชาติที่มีอยู่ และระงับการอนุญาตขอเข้าทำประโยชน์ทุกชนิดโดยเด็ดขาด

ในกรณีที่มีการเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่นั้นอยู่ก่อนที่ประกาศกำหนดเขตนี้มีผลใช้บังคับกำหนดให้ใช้มาตรการ ดังนี้

1.3 บริเวณพื้นที่ใดที่ได้กำหนดเป็นเขตหวงห้ามอนุรักษ์ไว้แล้ว หากภายหลังสำรวจพบว่ามิสภาพป่าเสื่อมโทรมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการปลูกป่าทดแทนต่อไป

1.4 บริเวณพื้นที่ใดที่เกิดขึ้นมาใหม่ เช่น สันดอน เสนงอก ให้ถือเป็นพื้นที่ป่าไม้ของรัฐและให้มีการปลูกสร้างสวนป่าไม้ชายเลนขึ้นบริเวณนั้น ยกเว้นที่ดินกรรมสิทธิ์ของเอกชน หรือการนำพื้นที่ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นให้เป็นไปตามกฎหมายที่ว่าด้วยการนั้น

1.5 บริเวณใดที่มีราษฎรอาศัยอยู่ดั้งเดิมเป็นการถาวรแล้ว ก็ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควบคุมมิให้มีการขยายเพิ่มเติมขึ้นมาอีก

1.6 บริเวณใดที่มีราษฎรเข้าทำประโยชน์อยู่แล้ว เช่น การทำนา กุ้ง เหมืองแร่ หรือกิจการอื่น ๆ เมื่อหมดอายุสัมปทานแล้ว ก็ให้ระงับการต่อไปอนุญาตใหม่ ส่วนที่มีการเข้าทำประโยชน์ไปโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเพิกถอนออกจากพื้นที่ในทันที

1.7 ในกรณีที่ส่วนราชการมีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในโครงการที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ ก็ให้ดำเนินการตามมติ ครม. และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอ ครม. พิจารณาเป็นราย ๆ ไป

2. มาตรการการใช้ที่ดินในพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ก.

ในพื้นที่เขตนี้ เห็นสมควรให้มีมาตรการใช้ที่ดิน ดังนี้

- 2.1 พื้นที่ใดที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการฟื้นฟูสภาพป่า เพื่อประโยชน์ในกิจการป่าไม้ให้ได้ผลผลิตที่สม่ำเสมอตามหลักวิชาการป่าไม้ต่อไป
- 2.2 พื้นที่ใดที่มีการพัฒนาจนมีสภาพเปลี่ยนแปลงไป โดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเพิกถอนออกจากพื้นที่ และดำเนินการปลูกป่าทดแทนทันที
- 2.3 เร่งรัดและส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนที่เสื่อมโทรม โดยการปลูกป่า ตลอดจนปรับปรุงระเบียบกฎหมายให้ทันสมัยและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว
- 2.4 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควบคุมการทำไม้ และการปลูกบำรุงป่าของผู้รับสัมปทานตามที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัมปทานโดยเคร่งครัด โดยมีการตรวจสอบควบคุมแนะนำอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง
- 2.5 ในกรณีที่จะมีการอนุญาตให้มีการทำเหมืองแร่ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาถึงความเหมาะสม และให้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 ในกรณีที่มีส่วนราชการใด มีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็ให้ดำเนินการตามมติ ครม. และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3. มาตรการการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ข.

ในพื้นที่เขตนี้ เห็นสมควรให้มีมาตรการการใช้ที่ดิน ดังต่อไปนี้

- 3.1 การใช้พื้นที่ทำกิจการด้านประมง เหมืองแร่ กลสิกรรมหรือกิจการอื่น ๆ ต้องมีการควบคุมวิธีการปฏิบัติอย่างเข้มงวด เพื่อให้เป็นไปตามหลักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- 3.2 ในการอนุญาตใช้พื้นที่ จะต้องคำนึงถึงผลดีผลเสียทางด้านสิ่งแวดล้อมด้วย
- 3.3 การขอใช้พื้นที่เพื่อกิจการต่าง ๆ ให้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง”

วันที่ 12 เมษายน 2531 คณะรัฐมนตรีมีมติ เรื่องการขีดแนวเขตป่าไม้ลงในระวางรูปถ่ายทางอากาศ โดยให้ดำเนินการดังนี้

“ 1. การขีดแนวเขตป่าไม้ถาวรให้กรมที่ดินเป็นผู้ดำเนินการ กรมพัฒนาที่ดินตรวจสอบแล้วลงนามรับรอง แล้วให้กรมที่ดินส่งให้กรมป่าไม้ทราบและดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยให้กรมป่าไม้รับรองในส่วนของแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ แนวเขตอุทยานแห่งชาติ หรือ

แนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่สงวนหวงห้ามไว้ใหญ่กว่าแนวเขตป่าไม้ถาวรของชาติ ภายใน 1 เดือน ถ้าไม่ทันก็ให้แจ้งกรมที่ดินทราบว่าจะแล้วเสร็จเมื่อใด”

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2531 ได้เกิดอุทกภัยและแผ่นดินถล่มที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราชในท้องที่กะทูน คลองดินแดง นาสาร และคลองอู่ตะเภา มีผู้สูญเสียชีวิตทั้งสิ้น 374 คน ทรัพย์สินสูญหายเป็นมูลค่า 7,540 ล้านบาท (ประเสริฐ มลินทางกูร 2533 หน้า 27) การเกิดอุทกภัยครั้งนี้ได้มีผลกระทบต่อนโยบายป่าไม้ โดยได้มีการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ในปี 2532

วันที่ 13 ธันวาคม 2531 นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งที่ 1/2531 เรื่องกำหนดมาตรการเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย เนื่องจากมีอุทกภัยร้ายแรงเกิดขึ้นในบริเวณภาคใต้เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2531 เป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรเป็นอันมากสาเหตุที่สำคัญส่วนหนึ่งเกิดจากพื้นที่ป่าไม้ถูกทำลาย

“ รัฐมนตรีจึงมีคำสั่งให้ผู้รับสัมปทานทำไม้ ที่ได้รับสัมปทานทำไม้หวงห้ามทุกชนิด (เว้นสัมปทานทำไม้ป่าชายเลน) ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ในท้องที่เขตจังหวัดชุมพร จังหวัดระนอง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา จังหวัดสตูล หยุดการทำไม้ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป”

วันที่ 12 มกราคม 2532 ได้มีการประกาศใช้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 พ.ศ. 2532 โดยมีสาระสำคัญ คือ การให้สัมปทานป่าไม้สิ้นสุดลง เว้นสัมปทานป่าไม้ป่าชายเลน เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันสภาพป่าไม้ของประเทศได้ถูกทำลายจนทำให้สภาพแวดล้อมธรรมชาติขาดความสมดุล อันจะยังผลให้ภัยพิบัติสาธารณะดังเช่นที่เกิดขึ้นในจังหวัดภาคใต้เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2531 อาจเกิดขึ้นอีกได้ จึงจำเป็นต้องระงับยับยั้งมิให้มีการทำไม้ออกจากป่าและเร่งรัดฟื้นฟูสภาพป่าขึ้นโดยเร็ว แต่โดยที่พระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 มิได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในอันที่จะยับยั้งการทำไม้ออกจากป่าที่ได้เปิดการทำไม้โดยให้สัมปทานไปแล้วได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องให้อำนาจดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งกำหนดให้สัมปทานที่มีพื้นที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้งนี้โดยให้ผู้รับสัมปทาน ที่สัมปทานต้องสิ้นสุดลงด้วยเหตุดังกล่าว มีสิทธิ์ได้รับเงินชดเชยความเสียหาย ภายในขอบเขตที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมทั้งแก่ประโยชน์ของส่วนรวมและ

ประโยชน์ของเอกชน และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอันที่จะรักษาความปลอดภัย สาธารณสุขและเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ

ต่อมาวันที่ 17 มกราคม 2532 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 32/2532 เรื่องการให้สัมปทานสิ้นสุดลง โดยมีข้อความในคำสั่ง ดังนี้

“เนื่องจากปัจจุบันนี้พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายและเสื่อมโทรมลงจนเป็นเหตุให้เกิดสภาวะ การขาดความสมดุลของสภาพแวดล้อม กรณีเป็นการจำเป็นต้องใช้พื้นที่ป่าไม้ในเขตสัมปทาน เพื่อ รักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 68 ทวิ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 พ.ศ. 2532 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดย ความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งให้สัมปทานทำไม้หวงห้ามทุกชนิด (เว้นสัมปทานทำ ไม้ป่าชายเลน) ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ทุกสัมปทานสิ้นสุดทั้งแปลง ทั้งนี้ ไม่ รวมถึงพื้นที่สัมปทานที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ซึ่งสิทธิการทำกิจการที่ได้รับสัมปทาน ได้สิ้นสุดลงแล้วตามมาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พ.ศ. 2532 ”

วันที่ 28 มีนาคม 2532 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเรื่องการดำเนินงานตามโครงการ เพิกถอนสภาพป่าที่เป็นพื้นที่ตั้งชุมชนตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2527 ว่า ให้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับข้อสังเกตไปพิจารณา โดยเห็นควรให้เพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้ง ชุมชนเฉพาะเขตที่เป็นที่อยู่อาศัยเท่านั้น ส่วนเขตที่เป็นที่ดินทำกินนั้นให้ดำเนินการตามแนวทางตาม กฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดิน

วันที่ 13 มิถุนายน 2532 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องการช่วยเหลือราษฎรที่เข้าไปทำกิน หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยผิดกฎหมาย โดยแก้ไขข้อเสนอบางประการของ คณะกรรมการกำหนดมาตรการการช่วยเหลือราษฎรที่เข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยในป่าสงวนแห่งชาติ โดยผิดกฎหมาย ซึ่งมี นายมีชัย ฤชุพันธุ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในขณะที่นั้นเป็น ประธาน และนายอภิลาศ โอสถานนท์ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นเลขานุการ มติคณะรัฐมนตรี หลังจากปรับปรุงและแก้ไขแล้วมีดังนี้

การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

1. สภาพป่าที่จะอนุญาตให้ราษฎรเข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว

1.1 เป็นป่าเสื่อมโทรม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมปรึกษา เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2532 กำหนดไว้ และ

1.2 ราษฎรได้เข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยในป่านั้นอยู่ก่อนปี พ.ศ. 2524 และ

1.3 เป็นป่าที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้เสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบเพื่อให้ราษฎรเข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยเป็นการชั่วคราวได้

1.4 เนื้อที่ที่จะอนุญาตให้ราษฎรเข้าไปทำกิน หรืออยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว ครอบครัวยุติไม่เกิน 250 ไร่

2. บุคคลที่มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือ

2.1 เป็นผู้ที่ย้ายเข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยในป่าดังกล่าวอยู่ก่อนปี พ.ศ. 2524 และ

2.2 ไม่มีที่ดินทำกินในที่แหล่งอื่นๆ เป็นของตนเอง หรือมีแต่ไม่เพียงพอ

3. ค่าธรรมเนียม

เพื่อให้ประชาชนทราบสถานภาพของตนในการถือครองที่ดิน จึงสมควรให้กำหนดค่าธรรมเนียมในการใช้ที่ดิน ดังต่อไปนี้

3.1 เนื้อที่ไม่เกิน 25 ไร่ คิดไร่ละ 10 บาทต่อปี

3.2 เนื้อที่เกิน 25 ไร่ แต่ไม่เกิน 50 ไร่ ส่วนที่เกิน 25 ไร่ คิดไร่ละ 20 บาท ต่อปี

3.3 เนื้อที่เกิน 50 ไร่ขึ้นไป ส่วนที่เกินคิดไร่ละ 100 บาทต่อปี

3.4 ถ้าใช้ทำประโยชน์อย่างอื่นที่มีได้ทำการเกษตรกรรม หรือการปลูกป่า ให้คิดเป็น 2 เท่าของอัตราข้างต้น

ทั้งนี้ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับไปพิจารณาดำเนินการออกระเบียบรายละเอียดตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นต่อไป”

วันที่ 12 ธันวาคม 2532 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติผ่อนผันใช้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A ในการก่อสร้างทางเพื่อความมั่นคง โดยให้กระทรวงคมนาคม (กรมทางหลวง) ใช้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A ก่อสร้างทางเพื่อความมั่นคงในพื้นที่กองทัพภาคที่ 3 จำนวน 3 เส้นทาง ตามความเห็นของสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ โดยยกเว้นการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2529 เป็นการพิเศษเฉพาะราย และต่อไปจะไม่อนุมัติให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานใช้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A ไม่ว่ากรณีใด

วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2533 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องโครงการสำรวจสถานที่ราชการ บ้านเรือนราษฎร และถนนที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และในพื้นที่ที่จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวร จากการเสนอของกระทรวงมหาดไทย ดังนี้

1) อนุมัติในหลักการตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ โดยให้คณะกรรมการ เฉพาะกิจฯ มีอำนาจหน้าที่สำรวจที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ รวมทั้งที่เลี้ยงปศุสัตว์ที่จัดให้สำหรับ ราษฎรไปรวมเลี้ยงร่วมกันเพิ่มขึ้นด้วย และให้ดำเนินการต่อไปได้

2) ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) จัดส่งระเบียบการ หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในเรื่องนี้ให้คณะกรรมการเฉพาะกิจฯ ตามข้อ 1 ทราบด้วย

3) ให้สำนักงานประมาณจัดสรรเงินงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายตามความจำเป็น คณะกรรมการเฉพาะกิจสำรวจสถานที่ราชการฯ มีรัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงมหาดไทย(นายเสนาะ เทียนทอง) เป็นประธาน และผู้อำนวยการกองสำรวจและควบคุมที่ดิน ของรัฐ กรมที่ดิน เป็นเลขานุการ

3.7 นโยบายในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7

(พ.ศ. 2535 – 2539)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) มีนโยบาย ตามลำดับเวลาดังต่อไปนี้

วันที่ 30 ธันวาคม 2534 คณะรัฐมนตรีมีมติให้ก่อสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมทั้งสนามกอล์ฟ เพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าและสัตว์ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

วันที่ 5 มีนาคม 2535 ได้มีการประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไข ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2535 ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 109 ตอนที่ 17

วันที่ 10 มีนาคม 2535 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบผลการจำแนกเขตการใช้ ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 19 จังหวัด คือ ลำปาง ตาก สุโขทัย เพชรบุรี อุตรธานี นครพนม สกลนคร มุกดาหาร เลย นครราชสีมา สระบุรี ลพบุรี ชลบุรี ระยอง ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และตรัง โดยจำแนกเขตการใช้ประโยชน์เป็น 3 เขต คือ ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (C) ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (E) และพื้นที่ป่าเหมาะสมต่อการเกษตร (A)

การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

วันที่ 13 มีนาคม 2535 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 20 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้ ดังนี้

“ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้ำในที่ดินของรัฐและของเอกชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนี้มิได้มีบทบัญญัติรองรับและคุ้มครองสิทธิการทำไม้หวงห้ามที่ได้จากการปลูกสร้างสวนป่า สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยสวนป่า เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าดังกล่าว อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีงานทำและผลิตไม้เพื่อเป็นสินค้า ตลอดจนเพิ่มพื้นที่ทำไม้ให้มีปริมาณมากขึ้น เช่น การได้รับยกเว้นค่าภาคหลวงและการไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายที่บางประการ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ”

วันที่ 17 มีนาคม 2535 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพิ่มเติม ในพื้นที่ 44 จังหวัด คือ พะเยาลำพูน แม่ฮ่องสอน พิชณุโลก อุตรดิตถ์ พิษณุโลก ชัยนาท จันทบุรี ตราด สมุทรสาคร ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ยโสธร ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ หนองคาย ภูเก็ต กระบี่ สงขลา ยะลา เชียงราย เชียงใหม่ แพร่ น่าน ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี นครสวรรค์ กำแพงเพชร อุทัยธานี ชัยภูมิ อุบลราชธานี นครศรีธรรมราช พังงา พัทลุง สตูล ปัตตานี และนราธิวาส โดยจำแนกออกเป็น 3 เขต เช่นเดียวกับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2535

วันที่ 17 มีนาคม 2535 คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องโครงการสำรวจสถานที่ราชการบ้านเรือน ที่ดินทำกินของราษฎร และถนนที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในพื้นที่ที่จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวรและเขตที่สาธารณะประโยชน์ ดังนี้

“โดยที่มาตรการในการแก้ไขปัญหาการถือครองในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในพื้นที่ที่จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวรและที่สาธารณะประโยชน์ ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2528 เรื่องการช่วยเหลือราษฎรตามโครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชน ซึ่งแบ่งการช่วยเหลือออกเป็น 3 กลุ่ม และจะมีผลกระทบต่อการรักษาพื้นที่ป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติมากจึงไม่อนุมัติให้ดำเนินการตามมาตรการฯที่กระทรวงมหาดไทยเสนอและให้คงถือปฏิบัติตามหลักมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2528 โดย

ให้กระทรวงมหาดไทยประสานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป”

กระทรวงมหาดไทย เสนอคณะรัฐมนตรีให้เพิกถอนสถานที่ราชการ ชุมชนถาวร ศาสนสถาน สาธารณูปโภค ออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติ

วันที่ 6 พฤษภาคม 2535 พลเอกสุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 48 ต่อสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับที่ดินในนโยบายการกระจายการพัฒนาและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ดังนี้

“3.1.9. จัดที่ทำกินให้แก่เกษตรกรซึ่งไร้ที่ทำกิน โดยการใช้การปฏิรูปที่ดิน หรือวิธีการอื่น และเร่งรัดการออกเอกสารสิทธิให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิในที่ดินแต่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ

3.1.10 ปรับปรุงมาตรการ และวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินทำกินให้ราษฎรเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และมีให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนโดยเฉพาะราษฎรที่เข้าไปอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ดังกล่าวอยู่แล้ว” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 364)

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงที่ดินในนโยบายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

“4.1 การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

4.1.1 อนุรักษ์ คุ้มครอง และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่ดิน ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ โดยจะใช้อำนาจที่มีอยู่ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และให้ประชาชนในพื้นที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มากยิ่งขึ้น” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 365)

วันที่ 8 กันยายน 2535 คณะรัฐมนตรีมีมติให้ปรับโครงสร้างกรมป่าไม้ และกำหนดภารกิจให้เน้นการป้องกันและดูแลป่าธรรมชาติที่เหลืออยู่เพียง 85 ล้านไร่ ไม่ให้เกิดความสูญเสียเพิ่มขึ้น และรณรงค์ให้ประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาเป็นแนวร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศน์

วันที่ 21 ตุลาคม 2535 นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายของรัฐบาลคณะที่ 50 ต่อสภาผู้แทนราษฎร มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในนโยบายการเกษตร ดังนี้

“4.2.4 เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินและการออกเอกสารสิทธิ เพื่อกระจายสิทธิการถือครองที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ยากไร้ และเกษตรกรที่ครอบครองทำกินอยู่ในที่ดินของรัฐประเภทต่าง ๆ โดยจะปรับปรุงกลไกการบริหารและการจัดการของรัฐ ตลอดจนจัดสรรงบประมาณให้สามารถครอบคลุมพื้นที่ได้โดยเฉลี่ยปีละประมาณ 4 ล้านไร่” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2540 หน้า 394)

นอกจากนี้ในนโยบายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินดังนี้

“4.8.1 กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงสมรรถนะของดิน และศักยภาพของพื้นที่ เช่น เขตพื้นที่เกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม ชุมชน และพื้นที่ป่าอนุรักษ์” (สำนักงานเลขาธิการสภาพัฒนารายการ 2540 หน้า 400)

วันที่ 4 พฤษภาคม 2536 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเรื่องการพิจารณาแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับที่ดินในเขตป่าไม้ โดยมีสาระสำคัญในวิธีการ ดังนี้

1. ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และเขตป่าไม้ถาวร (ยกเว้นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายหรือตามมติคณะรัฐมนตรี) ที่กรมป่าไม้มอบให้ ส.ป.ก. ให้ ส.ป.ก. นำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดิน โดยออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเท่านั้น
2. เมื่อราษฎรได้รับเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ตามวิธีการปฏิรูปที่ดินแล้วเห็นว่าตนเองมีสิทธิ์ครอบครองมาก่อนกำหนดเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือเขตป่าไม้ถาวรมีสิทธิ์ยื่นคำร้องขอพิสูจน์สิทธิ์ของตนต่อคณะกรรมการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะแต่งตั้งขึ้น
3. คณะกรรมการที่รัฐมนตรีจะแต่งตั้งขึ้นประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด ป่าไม้จังหวัด นายอำเภอประจำท้องที่ และกรรมการอื่นที่รัฐมนตรีเห็นสมควรไม่เกิน 3 นาย โดยมีปฏิรูปที่ดินจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ
4. การพิจารณาหลักฐานของราษฎรในการพิสูจน์สิทธิ์ ให้พิจารณาจากหลักฐานที่เป็นเอกสารของทางราชการ หากหลักฐานไม่ชัดเจนให้ใช้ภาพถ่ายทางอากาศโครงการ VAP-21 เป็นหลักฐานในการพิสูจน์สิทธิ์
5. ในกรณีที่คณะกรรมการ มีมติว่าราษฎรผู้ครอบครองที่ดินมาก่อนการกำหนดเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือเขตป่าไม้ถาวร ให้ ส.ป.ก. ส่งบัญชีรายชื่อพร้อมทั้งเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ให้กรมที่ดินออกเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดินให้แก่ผู้ร้องต่อไป การส่งเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ให้ดำเนินการภายใน 30 วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการมีมติ
6. ที่ดินเขตชุมชนที่เป็นหมู่บ้านถาวร ชุมชนพาณิชยกรรม สถานที่ราชการ ศาสนสถานสาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้ ส.ป.ก. ออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ให้ และส่งเอกสารนั้นให้กรมที่ดินออกเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ภายใน 30 วัน นับจากคณะรัฐมนตรีมีมติ ส่วนเขตเทศบาล และสุขาภิบาลถือว่ายกเว้นจากเขตปฏิรูปที่ดิน

7. กรมป่าไม้ กรมที่ดิน และ ส.ป.ก. อาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการให้ ราษฎรปลูกป่า หรือ ไม้ยืนต้นตามความเหมาะสมในที่ดินที่ ส.ป.ก. ออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ก่อนส่ง เอกสารดังกล่าว ให้กรมที่ดินออกเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

8. ให้มีคณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีนี้ ซึ่ง นายกรัฐมนตรีจะแต่งตั้งประกอบด้วย ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีประจำเขตท้องที่ ผู้ตรวจ ราชการกระทรวงมหาดไทยประจำเขตท้องที่ และผู้ตรวจกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประจำเขตท้องที่

ทั้งนี้ ได้มีการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี รวม 6 ฉบับ คือ

“ 1. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2533 เรื่องโครงการสำรวจสถานที่ ราชการ บ้านเรือนราษฎร และถนนที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและพื้นที่จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวร

2. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2535 เรื่องโครงการสำรวจสถานที่ ราชการ บ้านเรือน ที่ดินทำกินของราษฎร และถนนที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่ที่จำแนกให้ เป็นเขตป่าไม้ถาวร และเขตที่สาธารณประโยชน์

3. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2527 เรื่องร่างพระราชบัญญัติป่าสงวน แห่งชาติ (ฉบับที่ ...) พ.ศ...

4. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2528 เรื่องการช่วยเหลือราษฎรตาม โครงการเพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชน

5. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2532 เรื่องการดำเนินงานตามโครงการ เพิกถอนสภาพป่าที่เป็นที่ตั้งชุมชนตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2527

6. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2532 เรื่องการช่วยเหลือราษฎรที่เข้าไป ทำกินหรืออยู่อาศัยในป่าสงวนแห่งชาติโดยผิดกฎหมาย ”

วันที่ 13 กันยายน 2537 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการเกี่ยวกับการอนุญาตให้เข้า ทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ติดอยู่ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ตามที่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ในกรณีที่ดินส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์การของรัฐ อาทิ เช่น การก่อสร้างทาง เขื่อน อ่างเก็บน้ำ สถานที่ราชการ ฯลฯ มีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติที่กำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ เพื่อดำเนินการตามโครงการที่มีความสำคัญต่อ เศรษฐกิจ และความมั่นคงของชาติอย่างเลี่ยงไม่ได้ หรือเป็นการดำเนินการตามโครงการ พระราชดำริและพื้นที่นั้นไม่ขัดกับหลักเกณฑ์ตามระเบียบ กฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีอื่นใดที่ เกี่ยวข้องที่ได้กำหนดทางปฏิบัติไว้แล้ว ให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ที่จะพิจารณานุมัติได้ โดยไม่ต้องนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเป็นราย ๆ ไป และมีให้นามติ คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2535 และวันที่ 17 มีนาคม 2535 เรื่อง การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ มาใช้บังคับแก่การขอใช้พื้นที่ในกรณีดังกล่าวข้างต้น สำหรับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการตามประเภทต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และแนวทางปฏิบัติที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติกำหนด เพื่อประกอบการพิจารณาของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก่อนที่จะอนุมัติให้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์เพิ่มเติม

ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้น้อยลง โดยการกระจายอำนาจในการ อนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าไม้ และเพื่อปรับปรุงแนวทางการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าไม้ให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ปัจจุบันที่จะต้องพิจารณานุมัติให้ใช้พื้นที่โดยรวดเร็ว และเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ ประเทศชาติและประชาชนโดยรวม

วันที่ 11 ตุลาคม 2537 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเรื่องแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ตามมติคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กปร.) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยเห็นชอบหลักการในกรณีมีการกระทำผิดเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมาย ที่ดิน ให้ส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินของรัฐตาม มาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครอง ป้องกันที่ดินของรัฐ ดำเนินการฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดด้วย นอกเหนือจากกรฟ้อง คดีอาญาและให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติต่อไป

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2539 คณะรัฐมนตรีอนุมัติ เรื่อง จังหวัดนครราชสีมาขอใช้ ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ ให้ จังหวัดนครราชสีมาดำเนินโครงการชลประทานขนาดเล็ก 2 โครงการ คือ โครงการอ่างเก็บน้ำบ้านดอน ทะยุง เนื้อที่ 6 ไร่ 1 งาน และอ่างเก็บน้ำห้วยบัง เนื้อที่ 312 ไร่ ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ตาม แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา (กชช.) ประจำปี 2537 ซึ่งกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ สิ่งแวดล้อม และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้พิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการด้วยแล้ว ทั้งนี้ เพื่อช่วยเหลือราษฎรบ้านดอนทะยุง จำนวน 45 ครัวเรือน จำนวนประชากร 200 คน และราษฎรบ้านซับ ก้านเหลือง หมู่ที่ 4 ตำบลกรบุรีใต้ จำนวน 4 หมู่บ้าน 329 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 1,443 คน ให้

ได้รับประโยชน์เพื่อการอุปโภค-บริโภค และการเกษตร และคณะรัฐมนตรีให้จังหวัดนครราชสีมารับข้อสังเกตของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับการปฏิบัติและดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มแม่น้ำมูลและชี และข้อเสนอแนะมาตรการการใช้ที่ดินในเขตลุ่มน้ำอย่างเคร่งครัด

3.8 นโยบายในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8

(พ.ศ. 2540-2544)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินในส่วนที่ 6 บทที่ 4 การบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน้า 145 มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

“ 2 ให้มีการประสานนโยบายและจัดการด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปทิศทางเดียวกันและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และเป็นประโยชน์ต่อคนและชุมชนอย่างแท้จริง โดย

2.1 จัดทำและกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาตินอกเขตป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจนเหมาะสมกับสภาพทรัพยากรดิน เขตการใช้ประโยชน์ที่ดินชายฝั่งทะเลให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชายฝั่ง รักษาพื้นที่ชลประทานไว้เพื่อการผลิตทางการเกษตร รวมทั้งพิจารณาตามกฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการจูงใจ เพื่อให้การกำหนดเขตบรรลุผลในทางปฏิบัติ

2.2 กำหนดและวางแนวเขตนิเวศน์ท้องถิ่น โดยคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีที่มีอยู่หลากหลายของชุมชนเพื่อให้การดำเนินวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนมีส่วนสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”

วันที่ 19 พฤศจิกายน 2539 คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ เรื่อง การยกเลิกการให้สัมปทานทำไม้ในเขตป่าไม้ชายเลน ตามนัยมาตรา 68 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พ.ศ. 2532 เพื่อให้มีการยกเลิกการให้สัมปทานทำไม้ในเขตป่าไม้ชายเลนทั้งหมดต่อไป ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ และให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับมาตรการและแนวทางปฏิบัติเพื่อฟื้นฟูป่าชายเลน รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการตามแผนงานและโครงการรองรับมาตรการดังกล่าว ดังนี้

การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

1. จัดทำมาตรการเร่งด่วนเพื่อป้องกัน อนุรักษ์ และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมป่าชายเลน

1.1 การป้องกันพื้นที่ป่าชายเลน

- 1) ปรับปรุงและจัดทำเขตป่าชายเลนให้ชัดเจน สังกัดง่าย เป็นการถาวร สามารถตรวจสอบได้โดยสะดวก รวดเร็ว
- 2) จัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าชายเลนและจุดสกัด เพื่อเสริมกำลังและการปฏิบัติงานหน่วยจัดการป่าชายเลน พร้อมทั้งจัดจุดลาดตระเวนร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้นำชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง
- 3) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างจิตสำนึกและแนวร่วมในการป้องกันรักษาป่าชายเลน

1.2 การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนและสภาพแวดล้อม

- 1) สำรวจพื้นที่ป่าชายเลนที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพที่มีคุณค่าควรแก่การสงวนรักษาไว้เพื่อจัดตั้งเป็นป่าอนุรักษ์
- 2) พิจารณาจัดตั้งศูนย์/สถานีวิจัยและพัฒนาป่าชายเลน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษาวิจัยร่วมกันในลักษณะเครือข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศ

1.3 การส่งเสริมและฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน

- 1) ปลูกและบำรุงป่าชายเลน โดยความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่น
- 2) ส่งเสริมให้มีป่าชายเลนชุมชน โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม มีองค์กรประชาชน กำกับดูแลและการบริการป่าชุมชน เพื่อเป็นแหล่งผลิตไม้สำหรับใช้สอย
- 3) จัดทำแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ป่าไม้ชายเลน ทั้งแหล่งผลิตในป่าธรรมชาติและสวนผลิตเมล็ดพันธุ์ไม้

1.4 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริการการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการติดตามประเมินผล

- 1) ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์ การปลูกป่า และการใช้ทรัพยากรป่าไม้ชายเลนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ

2. เพื่อให้มีการถ่ายทอดมาตรการไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว และเป็นรูปธรรม สมควรมีโครงการรองรับมาตรการคือ โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน โดยแยกออกเป็น 4 แผนงาน ระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี คือ แผนงานป้องกันพื้นที่ป่าชายเลน แผนงานอนุรักษ์ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมป่าชายเลน แผนงานส่งเสริมและฟื้นฟูป่าชายเลน และแผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการติดตามประเมินผล

อนึ่งสำหรับงบประมาณในการดำเนินงาน ให้ทำความตกลงกับสำนักงบประมาณต่อไป

วันที่ 22 เมษายน 2540 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน และการบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติและอุทยานแห่งชาติในจังหวัดนครราชสีมา ตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเสนอ โดยให้ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการดังนี้

1) ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) เร่งรัดจัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาปรับปรุงแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลานตามที่ได้ดำเนินการกันพื้นที่ไว้แล้ว ในเขตอำเภอวังน้ำเขียวรวม 8 จุด เนื้อที่ประมาณ 21,135 ไร่ ในเขตอำเภอเสิงสาง รวม 4 จุด เนื้อที่ประมาณ 14,850 ไร่ และในเขตอำเภอครบุรี จำนวน 1 จุด เนื้อที่ประมาณ 622 ไร่ โดยให้นำร่างพระราชกฤษฎีกา ฯ เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในเรื่องนี้

2) ให้กรมป่าไม้ส่งมอบพื้นที่ให้ ส.ป.ก. นับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาปรับปรุงแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน มีผลใช้บังคับ และให้ ส.ป.ก. เร่งรัดดำเนินการปฏิรูปที่ดินและออกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ดังกล่าวตามขั้นตอนปฏิบัติภายใน 9 เดือน นับแต่วันที่กรมป่าไม้ส่งมอบพื้นที่ โดยให้กันพื้นที่ที่เป็นสุขาภิบาลและชุมชนออกจากเขตปฏิรูปที่ดิน

3) เห็นควรมอบให้กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ร่วมกันตรวจสอบพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) ในส่วนที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์และไม่เหมาะกับการเกษตรกรรม และส่งมอบพื้นที่คืนให้กรมป่าไม้ดูแลรักษาต่อไป

4) ให้กรมป่าไม้จัดทำแนวเขตป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจน และประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

วันที่ 22 เมษายน 2540 คณะรัฐมนตรีรับทราบ สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหา การบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเสนอตาม มติที่ประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2540 ดังมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาโดยรวม สถานการณ์การบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การบุกรุกพื้นที่บริเวณรอบ ๆ แนวเขตอุทยานแห่งชาติ และการบุกรุกพื้นที่บริเวณใจกลาง อุทยานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีปัญหาการบุกรุกและราษฎร ร้องเรียน รวม 11 แห่ง ดังนี้

1.1 กรณีการแก้ไขปัญหาคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 จำนวน 5 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยาน แห่งชาติภูสระดอกบัว และอุทยานแห่งชาติภูพาน

1.2 กรณีการแก้ไขปัญหาคณะรัฐมนตรีอื่น ๆ จำนวน 6 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติห้วยหวด อุทยานแห่งชาติภูเก้า - ภูพานคำ อุทยานแห่งชาติตาโคตร อุทยานแห่งชาติไทรทอง อุทยานแห่งชาติ มุกดาหาร และอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน

2. ผลการดำเนินการแก้ไขปัญหา

2.1 อุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานีเห็นชอบให้กันแนวเขตอุทยาน แห่งชาติผาแต้ม จากแนวปัจจุบันให้เป็นไปตามแนวเขตที่เคยตกลงกันระหว่างกรมป่าไม้ กับทาง อำเภอโขงเจียม สภาดำบลนาโพธิ์กลางและชาวบ้าน เมื่อปี 2531

2.2 อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ จังหวัดอุบลราชธานีได้ตรวจสอบแล้ว มีความเห็น ให้ถอนสภาพป่าสงวนแห่งชาติ และกันที่ทำกินของราษฎรออกจากเขตอุทยานแห่งชาติบริเวณบ้าน หนองชาดในอำเภอสิรินธร และให้กันที่ทำกินของราษฎรออกจากเขตอุทยานแห่งชาติบริเวณอำเภอ โขงเจียม

2.3 อุทยานแห่งชาติทับลาน กรณีอำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี อยู่ระหว่าง ดำเนินการพิจารณาปรับปรุงแนวเขตอุทยานแห่งชาติ

2.4 อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว จังหวัดอำนาจเจริญและกรมป่าไม้อยู่ระหว่าง พิจารณาทบทวนการสำรวจรังวัด ซึ่งการสำรวจครั้งแรกมีปัญหาได้รับการทักท้วงจากตัวแทนสมัชชา คนจน และมีการสำรวจเอาพื้นที่ป่าเข้าไปด้วย

2.5 อุทยานแห่งชาติภูพาน เนื่องจากทางราชการไม่สามารถจัดหาที่ดินหรือจ่ายเงิน ชดเชยได้ จังหวัดสกลนคร จึงรอผลการเจรจาระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มผู้เรียกร้อง

2.6 อุทยานแห่งชาติห้วยหูด จังหวัดสกลนครพิจารณาแล้วเห็นควรกันพื้นที่ให้แก่ราษฎร 2,635 ไร่ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาของกรมป่าไม้

2.7 อุทยานแห่งชาติภูเก้า - ภูพานคำ เป็นชื่อเรียกชื่อใหม่ของกลุ่มสมัชชาคนจนนำเสนอต่อรัฐบาล ยังไม่มีข้อมูลการดำเนินการ

2.8 อุทยานแห่งชาติตาโคต จังหวัดชัยภูมิอยู่ระหว่างดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงการทำประโยชน์ในที่ดิน

2.9 อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิอยู่ระหว่างดำเนินการสำรวจเพื่อกันพื้นที่ทำกินออกจากเขตอุทยานแห่งชาติ

2.10 อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร กรมป่าไม้อยู่ระหว่างการพิจารณาปรับปรุงแผนที่แนวเขตอุทยาน เนื่องจากรูปร่างแผนที่ของส่วนวิศกรรมป่าไม้กับอุทยานแห่งชาติมุกดาหารไม่ตรงกัน

2.11 อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่นได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำขอบเขตที่ทำกินของราษฎร จำนวน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านดาดฟ้า และบ้านดงสระคร่าน อำเภอภูผาม่าน และบ้านซำผักหนาม อำเภอชุมแพ ส่วนกรณีร้องเรียนของราษฎรจังหวัดเลย จังหวัดเลยได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพื้นที่และข้อเท็จจริงแล้ว ปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการสำรวจพื้นที่ทำกิน

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีมีมติ ดังนี้

1. ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) รับไปเร่งรัดดำเนินการให้เป็นไปตามผลการพิจารณาของคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานในส่วนที่ตกลงกันได้

2. กรณีอุทยานแห่งชาติภูพาน เนื่องจากยังไม่สามารถจัดหาที่ดินหรือจ่ายเงินชดเชยได้ และกรณีอุทยานแห่งชาติภูเก้า - ภูพานคำ ให้ประธานคณะกรรมการศูนย์อำนวยการร่วมแก้ไขปัญหาเกษตรกรภาคอีสาน (รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายชิงชัย มงคลธรรม) รับไปเร่งรัดเจรจากับกลุ่มผู้เรียกร้องโดยด่วนต่อไป

3. กรณีอุทยานแห่งชาติไทรทอง ให้กระทรวงมหาดไทย (จังหวัดชัยภูมิ) เร่งรัดดำเนินการสำรวจเพื่อกันพื้นที่ทำกินออกจากเขตอุทยานแห่งชาติไทรทองโดยด่วน

วันที่ 22 เมษายน 2540 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน และการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติในภาพรวมทั้งประเทศ

คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นชอบมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งจำแนกเป็น 5 ประเภท ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติต่อไป ดังนี้

1. ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี

เมื่อราษฎรเสนอปัญหาเรียกร้องให้เพิกถอนเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ให้คณะอนุกรรมการจำแนกประเภทที่ดินประจำจังหวัดแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบพื้นที่ เมื่อคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาผลการตรวจสอบคณะทำงานฯ แล้วให้นำเสนอคณะกรรมการพัฒนาที่ดินพิจารณาเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเปลี่ยนแปลงมติคณะรัฐมนตรีกำหนดเขตป่าไม้ถาวรเสียใหม่ให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยจำแนกเป็นพื้นที่ทำกินหรือพื้นที่ใช้ประโยชน์อย่างอื่น ๆ แล้วมอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป เช่น ส.ป.ก. และกรมที่ดิน เป็นต้น

2. ป่าสงวนแห่งชาติ

เนื่องจากราษฎรได้เรียกร้องให้กรมป่าไม้มอบพื้นที่ให้ ส.ป.ก. และให้ ส.ป.ก. เร่งรัดการออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 และจากข้อเท็จจริงปรากฏว่า กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติให้ ส.ป.ก. นำไปดำเนินการตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินแล้ว ประมาณ 44 ล้านไร่ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2536 แต่เกิดปัญหาความคลาดเคลื่อนของแผนที่ มีการมอบพื้นที่ที่ไม่สมควรจะนำไปปฏิรูปที่ดินให้ ส.ป.ก. จึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2538 ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ได้ทำบันทึกข้อตกลงในการกันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้ โดยจะกันพื้นที่ดังนี้ออก คือ พื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่า พื้นที่ที่มีสภาพหรือศักยภาพทำการเกษตรไม่คุ้มค่า พื้นที่ที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศน์ และพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์ไว้ให้ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน พื้นที่ภูเขาสูงชันหรือพื้นที่ที่มีความลาดชันโดยเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 35 ขึ้นไป และพื้นที่ต้นน้ำลำธาร พื้นที่ที่กรมป่าไม้มีภาระผูกพันตามกฎหมาย พื้นที่ป่าชายเลน พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่ยังไม่มีราษฎรถือครองทำกิน ดังนั้น จึงให้

- 1) กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ปฏิบัติตามข้อตกลง โดยเร่งรัดดำเนินการให้แล้วเสร็จทุกป่าโดยเร็ว
- 2) ให้ ส.ป.ก. นำผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไปเร่งรัดกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินโดยเร็ว
- 3) เพื่อแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของราษฎร ป่าใดที่ผ่านการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงแล้ว และยังไม่มีการออกเอกสารกำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน ให้ ส.ป.ก. ออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-98 ให้ราษฎรก่อน เมื่อมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว ให้ ส.ป.ก. เร่งรัดออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ให้กับราษฎรโดยเร็ว

4) พื้นที่ที่ไม่สมควรจะนำไปปฏิรูปที่ดิน ให้กรมป่าไม้พิจารณากำหนดเป็นป่าสงวน หรือ สงวนไว้เป็นพื้นที่ป่าไม้ประเภทต่างๆ หรือให้ดำเนินการตามกิจกรรมของกรมป่าไม้ตามหน้าที่ และความรับผิดชอบ

3. ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี

เนื่องจากราษฎรเรียกร้องให้ปรับแนวเขตป่าอนุรักษ์ซึ่งทับกับที่ทำกินของราษฎร ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่าคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 10 และวันที่ 17 มีนาคม 2535 จำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ของประเทศเป็น 3 พื้นที่ คือ พื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) พื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) การจำแนกอาจมีการคลาดเคลื่อนจากสภาพข้อเท็จจริงในบางพื้นที่ ราษฎรจึงเรียกร้องให้มีการปรับแนวเขตให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริง ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีการแก้ไขปัญหาโดยวิธีการปฏิรูปที่ดินสำหรับเขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) ที่เสื่อมสภาพหรือมีราษฎรอยู่อาศัยทำกินแล้ว แต่สำหรับป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้นได้กำหนดให้มีการปรับปรุงแนวเขตได้ โดยให้มีคณะทำงาน 5 ฝ่าย คือ ผู้แทนฝ่ายปกครองระดับพื้นที่ (นายอำเภอ หรือ ปลัดอำเภอ) เป็นหัวหน้าคณะทำงาน ผู้แทนสำนักงานป่าไม้เขต ผู้แทนราษฎรในพื้นที่เป็นคณะทำงาน และผู้แทนสำนักงานป่าไม้จังหวัด เป็นคณะทำงานและเลขานุการ ดังนั้น เมื่อราษฎรเรียกร้องเสนอปัญหาให้ปรับปรุงแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ ให้จังหวัดแต่งตั้งคณะทำงาน 5 ฝ่าย ตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้น เมื่อคณะทำงาน 5 ฝ่าย ดำรงพื้นที่เสร็จแล้วให้เสนอคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ประจำจังหวัดพิจารณา และส่งให้สำนักงานป่าไม้เขตดำเนินการรังวัด ปักเขต ปรับปรุงแผนที่ แล้วส่งให้กรมป่าไม้ดำเนินการนำเสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และคณะรัฐมนตรีต่อไป และเพื่อให้การแก้ไขปัญหาเดือดร้อนของราษฎรเป็นไปด้วยความรวดเร็วจึงให้

3.1 เร่งรัดดำเนินการปรับแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่ที่มีปัญหาราษฎรเรียกร้องให้แล้วเสร็จโดยเร็วก่อนเป็นอันดับแรก แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบมอบบริเวณพื้นที่ที่ปรับออก ให้ ส.ป.ก. นำไปปฏิรูปที่ดิน

3.2 ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีอื่นๆ ที่ไม่มีปัญหาราษฎรเรียกร้อง ให้เร่งรัดดำเนินการปรับแนวเขตให้ถูกต้อง สอดคล้องตามกฎหมายประเทศไปพร้อมกัน

3.3 พื้นที่ที่ผ่านการปรับแนวเขต และมีความเหมาะสมที่จะกำหนดไว้เป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยไม่มีปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร ให้กรมป่าไม้กำหนดเป็นป่าอนุรักษ์ตาม

กฎหมายและความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ ให้กรมป่าไม้จัดทำแนวเขตที่ชัดเจน และป้องกันดูแลคุ้มครองอย่างเข้มงวด ไม่ให้ราษฎรบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองอยู่อาศัยทำกิน หากมีการบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด

4. ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 ชั้น 2

เนื่องจากเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้กำหนดขึ้นเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่า หายาก เพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัยและการพังทลายของดิน รวมถึงตลอดถึงเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษาวิจัย นันทนาการของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ดังนั้น

4.1 ให้ถือปฏิบัติตามนโยบายที่รัฐจะไม่ออกเอกสารสิทธิตามกฎหมายที่ดินให้แก่ผู้บุกรุกหรือครอบครองที่ดินในเขตป่าอนุรักษ์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อไป

4.2 ให้กรมป่าไม้สำรวจจำนวนราษฎรและพื้นที่ที่ครอบครองให้ชัดเจน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4.3 ให้กรมป่าไม้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่จะให้ราษฎรอยู่อาศัย และหรือทำกินในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยให้คำนึงถึงความเหมาะสมในการดำรงชีพและให้มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด ทั้งนี้ให้ทำขอบเขตให้ชัดเจนเป็นที่ทราบทั่วกัน และห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด

4.4 ให้กรมป่าไม้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวแทนราษฎรในพื้นที่กำหนดมาตรการเพื่อการอยู่อาศัยการทำประโยชน์อื่นๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ โดยรัฐจะสนับสนุนด้านการสาธารณสุขโลก การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม ในกรณีของรัฐจัดที่ทำกินให้ โดยให้กรมป่าไม้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียมแผนงานรองรับ

4.5 ให้ตั้งกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในแต่ละพื้นที่ ประกอบด้วยตัวแทนฝ่ายราชการ และราษฎรที่มีปัญหาเกี่ยวข้องโดยตรงฝ่ายละเท่าๆ กัน เพื่อทำการตรวจสอบ พิสูจน์ เพื่อดำเนินการรับรองสิทธิการอยู่อาศัยทำกิน

4.6 การรับรองสิทธิอยู่อาศัยและหรือทำกินให้แก่ราษฎร ให้ดำเนินการตามกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ หากพื้นที่ใดเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ หรือเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเป็นเขตอนุรักษ์ตามกฎหมาย ให้สำรวจขอบเขตให้ชัดเจนแน่นอน แล้วดำเนินการเพิกถอนตามวิธีการที่

กฎหมายกำหนดเพื่อให้กลับมาเป็นป่าสงวนตามกฎหมาย หากเป็นป่าอนุรักษ์ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 ชั้น 2 ให้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเปลี่ยนแปลงมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ หรือเสนอขอผ่อนผันการใช้ประโยชน์ต่อไป และในการให้เอกสารรับรองสิทธิ สทก. พิเศษให้กำหนดเงื่อนไขห้ามจำหน่าย จ่ายโอนแต่ให้ตกทอดทางมรดกได้ และกำหนดเงื่อนไขในการใช้พื้นที่เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด สำหรับขนาดของพื้นที่ให้นับถึงจำนวนพื้นที่ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ประกอบกับจำนวนผู้ได้รับสิทธิเป็นสำคัญ

5. พื้นที่อื่นๆ เช่น พื้นที่สวนป่า

กรณีที่มีราษฎรร้องเรียนเสนอปัญหาให้จังหวัดดำเนินการ โดยตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยให้มีทั้งฝ่ายราชการและราษฎรฝ่ายละเท่าๆ กัน ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง ให้พิสูจน์การอยู่อาศัยครอบครองการทำประโยชน์ในพื้นที่ให้ชัดเจนว่ามีมาก่อนหรือไม่ ราษฎรเดือดร้อนอย่างไร เคยได้รับการช่วยเหลือจากทางราชการมาแล้วหรือไม่ แล้วเสนอมาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาตามมาตรการและแนวทางของแต่ละพื้นที่ที่เป็นปัญหา ทั้งนี้ ให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบให้ความเป็นธรรมกับราษฎรให้มากที่สุด

วันที่ 21 พฤษภาคม 2540 คณะรัฐมนตรีพิจารณาผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหากรณีป่าดงห้วยกองและป่าดงบังอี จังหวัดอำนาจเจริญตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ แล้วมีมติดังนี้

1. ให้ความเห็นชอบผลการดำเนินงานสำรวจแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ของป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงห้วยกองและป่าดงบังอี จังหวัดอำนาจเจริญ ในส่วนเฉพาะการกันพื้นที่ทำกินบริเวณหมู่บ้านหนองคล้า (หมู่ที่ 9) บ้านหนองทับม้า (หมู่ที่ 1, 3, 12) บ้านบก (หมู่ที่ 2, 14) และบ้านนาสะอาด (หมู่ที่ 7) ตำบลเสนางคณิกม บ้านโป่งหิน (หมู่ที่ 5) บ้านโพหนอง (หมู่ที่ 1, 3, 8, 9) และบ้านสว่าง (หมู่ที่ 2) ตำบลโพหนอง บ้านโนนสว่าง (หมู่ที่ 2) บ้านหนองไฮ (หมู่ที่ 1, 6, 8, 9) และบ้านนาอุดม (หมู่ที่ 3) ตำบลหนองไฮ และบ้านป่าก่อ (หมู่ที่ 1, 4) ตำบลป่าก่อ อำเภอเสนางคณิกม จังหวัดอำนาจเจริญ รวมทั้งหมด 21 หมู่บ้านออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ

2. ให้กรมป่าไม้รายงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่งมอบพื้นที่บริเวณที่กันออกตามขอบเขตที่ผ่านการตรวจสอบแล้วให้ ส.ป.ก. นำไปปฏิรูปที่ดิน ตามระเบียบหลักเกณฑ์เจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

3. ให้กรมป่าไม้จัดทำขอบเขตบริเวณหมู่บ้านข้างต้น 21 หมู่บ้าน ในพื้นที่ภูมิประเทศให้ชัดเจน

4. ให้กรมป่าไม้จัดทำขอบเขตพื้นที่ในส่วนที่ยังคงสภาพป่าทั้งแปลงใหญ่และแปลงเล็กเพื่อรักษาไว้เป็นป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจน โดยให้มีการปลูกต้นไม้เป็นเขตกันชน

5. การปฏิรูปที่ดินให้กับราษฎรในพื้นที่ตามข้อ 2 ให้ ส.ป.ก. กำหนดเงื่อนไขให้ชัดเจนว่า ราษฎรที่ได้รับการจัดที่ดินซึ่งอยู่ติดกับพื้นที่ป่าจะต้องลงนามรับรองในบันทึกว่าจะรับผิดชอบหากมีผู้บุกรุกป่าที่อยู่ติดที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้ หากไม่รับผิดชอบจะได้รับการลงโทษตามมาตรการที่ ส.ป.ก. กำหนด

6.ให้นำเรื่องนี้เข้าสู่ระบบการดำเนินงานตามปกติในการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงห้วยกองและป่าดงบังอี จังหวัดอำนาจเจริญ ในภูมิประเทศซึ่งจะต้องดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดให้แล้วเสร็จทั้งป่า

7.ให้ราษฎรในพื้นที่ช่วยกันดูแลรักษาป่า หากมีการบุกรุกเพิ่มเติม หรือลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ให้ทางราชการดำเนินคดีตามกฎหมายโดยเฉียบขาด

ทั้งนี้ เนื่องจากจังหวัดอำนาจเจริญได้แต่งตั้งคณะทำงาน 5 ฝ่าย เดินสำรวจรังวัดและตรวจสอบข้อเท็จจริงการครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินป่าสงวนแห่งชาติป่าดงห้วยกองและป่าดงบังอี จังหวัดอำนาจเจริญ โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม - 29 สิงหาคม 2539 สรุปผลการปฏิบัติงาน ตรวจสอบแปลงที่ดินทำกินของราษฎรได้ จำนวน 21 หมู่บ้าน 506 ราย 545 แปลง เนื้อที่ 13,083-1-100 ไร่ และเนื่องจากหมู่บ้านดังกล่าวรวมทั้งหมด 21 หมู่บ้าน อยู่ในเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ของป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงห้วยกองและป่าดงบังอี จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติให้กรมป่าไม้ดำเนินการปรับแนวเขตการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ตามสภาพข้อเท็จจริงและตามความเหมาะสมในภูมิประเทศ ดังนั้น การปรับแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ทั้ง 21 หมู่บ้านดังกล่าว เป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ เป็นการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี การมอบพื้นที่บริเวณที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจให้ ส.ป.ก. นำไปปฏิรูปที่ดิน ควรได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

วันที่ 16 กันยายน 2540 คณะรัฐมนตรีพิจารณาผลการดำเนินการแก้ไขปัญหา กรณีป่าดงชุมคำ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ แล้วมีมติดังนี้

การลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ประจำจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีมติให้ความเห็นชอบการปรับแนวเขต และการรังวัดดังกล่าว

วันที่ 16 กันยายน 2540 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ตามที่รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายโกศล พลกุล) เสนอตามและผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้แทนคณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค และท้องถิ่น (กนภ.) และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ร่วมกันพิจารณาแล้วและส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาเพื่อความรอบคอบ แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป ร่างพระราชบัญญัตินี้ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนแห่งชาติ เพิ่มขึ้นจากร่างเดิมที่กำหนดให้มีเพียงคณะกรรมการตรวจสอบป่าชุมชนประจำจังหวัด โดยให้คณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนแห่งชาติมีหน้าที่ในการวางนโยบาย และควบคุมดูแลทั่วไปเกี่ยวกับป่าชุมชน รวมทั้งพิจารณาอุทธรณ์เรื่องต่าง ๆ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน และกรรมการโดยตำแหน่งกับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการสรรหาจัดทำไว้

2. กำหนดให้ผู้ที่จะขออนุญาตจัดตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์จะต้องอยู่และดูแลรักษาป่าที่ขอจัดตั้งเป็นป่าชุมชนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และต้องมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมแห่งการอยู่อาศัยที่เกื้อกูลต่อการดูแลรักษาป่า และคำขอจัดตั้งต้องประกอบด้วยบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป

3. กำหนดให้การควบคุมดูแลป่าชุมชน ดำเนินการ โดยองค์กร 4 ระดับ ได้แก่ คณะกรรมการจัดการป่าชุมชน คณะกรรมการตรวจสอบป่าชุมชนประจำจังหวัด อธิบดีกรมป่าไม้ และคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนแห่งชาติ

4. กำหนดให้การตรวจสอบสภาพป่าชุมชนดำเนินการได้โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ป่าชุมชน รวมทั้งตัวแทนองค์กรเอกชนที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการตรวจสอบป่าชุมชนประจำจังหวัดอีกด้วย

วันที่ 16 กันยายน 2540 คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ เรื่อง การประชุมคณะรัฐมนตรีในส่วนภูมิภาคภาคเหนือ (แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ และโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ (พ.ศ. 2541 - 2544))

1. แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) ได้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2540 โดยได้ประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อจัดเตรียมแผนการปฏิบัติการป้องกันป่าทุกประเภท แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในระดับพื้นที่ และแผนปฏิบัติการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำเสนอในการประชุมคณะรัฐมนตรีส่วนภูมิภาค ครั้งที่ 2 ในพื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งที่ประชุมได้มีมติ ดังนี้

1) ให้กรมป่าไม้ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนฯ ในภาพกว้างของประเทศเพื่อเสนอในการประชุมคณะรัฐมนตรีส่วนภูมิภาค ครั้งที่ 2

2) การจัดทำแผนฯ ให้นำเสนอแผนเดียวคือ แผนจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ แล้วกำหนดแผนปฏิบัติการป้องกันป่าทุกประเภท แผนปฏิบัติการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแผนปฏิบัติการอื่น ๆ ไว้ในแผนจัดการฯ ดังกล่าว ส่วนการขอเงินงบประมาณดำเนินการให้ขอในภาพรวมครอบคลุมทุกหน่วยงาน

3) ให้กรมป่าไม้เร่งรัดดำเนินการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องของทุกหน่วยงานเป็นคณะกรรมการฯ เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. โครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ (พ.ศ. 2541 - 2544)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) ได้เสนอโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ (พ.ศ. 2541 - 2544) เป็นโครงการนำร่อง เพื่อรองรับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2540 และมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2540 โดยมีการดำเนินกิจการเฉพาะพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เร่งด่วน จำนวน 9 แห่ง (อุทยานแห่งชาติ 5 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 4 แห่ง ในปีงบประมาณ 2541)

สำหรับงบประมาณสำหรับโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ (พ.ศ. 2541 - 2544) จำนวนทั้งสิ้น 1,496,425,080 บาท โดยขอใช้งบประมาณประจำปี 2541 จำนวน 371,509,300 บาท เพื่อดำเนินการเป็นโครงการนำร่องในพื้นที่เร่งด่วน จำนวน 9 แห่ง (อุทยานแห่งชาติ 5 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 4 แห่ง) เนื้อที่ประมาณ 3,792,593 ไร่ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ 5 แห่ง คือ แจ้ซ้อน ดอยหลวง ผาแต้ม ภูสระดอกบัว ทะเลบัน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 4 แห่ง คือ ลุ่มน้ำปาย ดอยผาซ้าง เขาบรทัด และห้วยทับทัน - ห้วยสำราญ นั้น คณะรัฐมนตรีมีมติให้กรมป่าไม้ปรับปรุงรายละเอียดของโครงการให้มีความชัดเจน และให้ทำความเข้าใจในเรื่องงบประมาณการดำเนินงานตาม

โครงการกับสำนักงบประมาณต่อไป ทั้งนี้ในส่วนของการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ ให้กรมป่าไม้เร่งรัดจัดทำแผนแปลงแผนปฏิบัติการ โดยให้มีแผนงานและโครงการรองรับรวมทั้งในการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการที่บรรจุในแผนการจัดการฯ ให้มีการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ตามความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

วันที่ 16 กันยายน 2540 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบเรื่องการขอเข้าทำประโยชน์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 เอ และ 1 บี เพื่อก่อสร้างอุโมงค์ส่งน้ำโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็กน้ำสานและน้ำหมัน จังหวัดเลย คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคดำเนินการก่อสร้างอุโมงค์ส่งน้ำโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็กน้ำสานและน้ำหมัน จังหวัดเลย ในเขตพื้นที่คุณภาพลุ่มน้ำชั้น 1 เอ และ 1 บี โดยมอบหมายให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจัดทำแผนการจัดการเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่า ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของโครงการ และพื้นที่ป่าเหนือแนวอุโมงค์ส่งน้ำให้มีสภาพสมบูรณ์ และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการควบคู่ไปกับการก่อสร้างอุโมงค์ตามโครงการโรงไฟฟ้าขนาดเล็กด้วย

ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยแจ้งว่า จากการสำรวจเพื่อดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็กน้ำสาน อำเภอคำชะอี และโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็กน้ำหมัน อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย พบว่าสามารถปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินการจากเดิม ซึ่งเป็นการก่อสร้างท่อส่งน้ำแบบหล่ออยู่กับที่ เป็นการก่อสร้างอุโมงค์ส่งน้ำแทน เพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมและป้องกันแก้ไขผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม เพราะจะเปิดหน้าดินเฉพาะบริเวณปากอุโมงค์และท้ายอุโมงค์ส่งน้ำเท่านั้น ทำให้ลดการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และระบบนิเวศป่าไม้ถูกทำลายน้อยกว่า และโครงการดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการขยายบริการไฟฟ้าให้แก่ประชาชนในชนบท ซึ่งจะช่วยยกคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

วันที่ 7 ตุลาคม 2540 คณะรัฐมนตรีรับทราบมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง สถานภาพปัจจุบันของป่าชายเลน และแผนการจัดการป่าชายเลนของประเทศตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. สถานการณ์ทั่วไป

จากการสำรวจพื้นที่ป่าชายเลนของประเทศไทยในปี 2504 พบว่ามีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 2,299,375 ไร่ หรือร้อยละ 0.72 ของพื้นที่ประเทศ กระจายอยู่ในภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้

ครอบคลุม 22 จังหวัดชายฝั่งทะเลของประเทศ ซึ่งในระยะเวลาต่อมาพื้นที่ป่าชายเลนกลับลดลงอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มอัตราการบุกรุกเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยในปี 2536 พื้นที่ป่าชายเลนคงเหลือเพียง 1,054,266 ไร่ หรือร้อยละ 0.33 ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งคิดเป็นพื้นที่ที่ถูกทำลาย 1,245,109 ไร่ หรือร้อยละ 54.15 เมื่อเทียบกับปี 2504

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลรายภาคในช่วงปี 2518 - 2536 พบว่าภาคใต้มีการบุกรุกทำลายมากที่สุดถึง 26,711 ไร่ต่อปี รองลงมาคือ ภาคตะวันออก และภาคกลาง ซึ่งมีพื้นที่ที่ถูกทำลายเฉลี่ยปีละ 12,483 และ 10,811 ไร่ ตามลำดับ

2. การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลน

พื้นที่ป่าชายเลนที่ลดจำนวนลงมีสาเหตุจากการเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ทั้งโดยการบุกรุกและลักลอบตัดไม้รวมทั้งการเข้าทำประโยชน์โดยได้รับอนุญาตเพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ

- 1) การทำเหมืองแร่
- 2) การสร้างท่าเทียบเรือ
- 3) การสร้างแหล่งชุมชน และก่อสร้างสาธารณูปโภค
- 4) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง
- 5) การจัดเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวชายทะเล

หากเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลนรายจังหวัดในช่วงปี 2518 - 2536 พบว่า จังหวัดชลบุรีมีอัตราการลดลงเฉลี่ยต่อปีมากที่สุดถึงร้อยละ 5.42 เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ส่วนจังหวัดกระบี่มีอัตราการลดลงเฉลี่ยต่อน้อยที่สุด จากข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลนด้วยภาพถ่ายดาวเทียม ปี 2536 พบว่า ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลนเหลืออยู่เพียง 1,054,266 ไร่ โดยมีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนในเขตที่มีการจำแนก ได้แก่ นาุ้ง 406,198.50 ไร่ แหล่งชุมชน 31,007.00 ไร่ และพื้นที่ที่ใช้ทำประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่สามารถจำแนกได้โดยใช้ภาพถ่ายดาวเทียมอีกจำนวน 836,328.50 ไร่

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบแผนการจัดการป่าชายเลนของประเทศในส่วนที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2542 - 2546) วงเงินงบประมาณ 342,258,540 บาท โดยให้จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และให้จัดตั้งงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด โดยได้จัดกลุ่มเป็นรายภาค ดังนี้

1. แผนการจัดการป่าชายเลนของภาคกลาง ประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

2. แผนการจัดการป่าชายเลนของภาคตะวันออก ประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ ตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา

3. แผนการจัดการป่าชายเลนของภาคใต้ ประกอบด้วย 12 จังหวัด คือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี ระยอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล นอกจากนี้ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อเร่งรัดติดตามและประสานงานในการแก้ไขปัญหาข้อเรียกร้องของสมาชิกเกษตรภาคอีสาน และแต่งตั้งคณะทำงานระดับพื้นที่ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงละปัญหา ได้พิจารณาปัญหาตามข้อเรียกร้องของสมาชิกเกษตรภาคอีสาน (สกอ.) และหลักการในการดำเนินการแก้ไข

ผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาตามข้อเรียกร้องของสมาชิกเกษตรภาคอีสาน (สกอ.) ได้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ปัญหา คือ 1) กลุ่มปัญหาป่าไม้และสิ่งแวดล้อม 2) กลุ่มปัญหาหนี้สินเกษตรกร 3) กลุ่มปัญหาพัฒนาสหกรณ์และวิถีชีวิตเกษตรกร 4) กลุ่มปัญหาที่ดิน ซึ่งคณะกรรมการร่วมฯ ได้มีมติดังนี้

1. การพิจารณาแก้ไขปัญหาที่ดิน ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1) เห็นชอบหลักการในการแก้ไขปัญหาตามที่สรุปมานี้

2) หลักการในการพิจารณาในการแก้ไขปัญหาที่ต้องการรายละเอียดให้นำไป

พิจารณาในคณะกรรมการป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คณะอนุกรรมการกลุ่มปัญหาที่ดิน และ คณะอนุกรรมการศูนย์อำนวยการร่วมแก้ไขปัญหาเกษตรภาคอีสาน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในแต่ละปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3) ปัญหาใดที่ใกล้เสร็จในระดับจังหวัดให้คณะกรรมการในระดับจังหวัด

เร่งรัดดำเนินการเสนอศูนย์อำนวยการร่วมแก้ไขปัญหาเกษตรภาคอีสาน เพื่อประมวลข้อมูลเสนอ คณะกรรมการร่วมต่อไป

4) ปัญหาใดที่เป็นปัญหาใหม่ จะได้เร่งรัดแต่งตั้งคณะทำงานในพื้นที่เพื่อพิจารณาข้อเท็จจริงในแต่ละปัญหาต่อไป

5) ให้คณะกรรมการฯ คณะทำงานฯ ทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัด ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดดำเนินการข้อ 2 – 4

2. การดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มปัญหาที่ดิน คณะอนุกรรมการกลุ่มปัญหาที่ดินซึ่งมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายวัฒนา อัสวเหม) เป็นประธาน ได้ดำเนินการในการแก้ไขปัญหาดังนี้

1) จำนวนปัญหาที่ดินตามข้อเรียกร้องของ สกอ มี 17 ปัญหา โดยแยกเป็นรายจังหวัด ดังนี้ จังหวัดศรีสะเกษ 10 ปัญหา จังหวัดยโสธร 1 ปัญหา จังหวัดเลย 2 ปัญหา จังหวัดสุรินทร์ 1 ปัญหา จังหวัดอุบลราชธานี 1 ปัญหา จังหวัดมหาสารคาม 2 ปัญหา

วันที่ 30 มิถุนายน 2541 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ดังนี้

1. คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้พิจารณาทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้แล้ว มีความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร ให้ใช้ภาพถ่ายทางอากาศเป็นหลักร่วมกับหลักฐานอื่น และการกำหนดมาตรการการอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าไม้ไม่ให้ขยายพื้นที่เพิ่มเติม มติคณะกรรมการฯ โดยสรุป ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) พิจารณาปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 17 เมษายน 2540 วันที่ 22 เมษายน 2540 และวันที่ 29 เมษายน 2540 โดยให้ใช้แนวทางมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2540 เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในพื้นที่ป่าไม้ในภาพรวมทั้งประเทศเป็นฐานในการปรับปรุงและนำความเห็นของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติไปประกอบการพิจารณาด้วย

2. คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้ประชุมเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2541 เกี่ยวกับเรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ มีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยมีมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในพื้นที่ป่าไม้

โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ เพื่อเป็นการสงวนคุ้มครองป้องกันพื้นที่ป่าไม้ของชาติที่เหลืออยู่ไว้ให้ได้ จึงกำหนดมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในพื้นที่ป่าไม้ เป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้

1.1 ป่าสงวนแห่งชาติ

1) พื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร และพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจที่เสื่อมสภาพ กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ดังกล่าวให้ ส.ป.ก. นำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามนโยบายรัฐบาลเมื่อปี พ.ศ. 2536 แล้ว ดังนั้น เพื่อให้เห็นนโยบายการปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลสัมฤทธิ์ผล จึงให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยแนวทางปฏิบัติในการกันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2538 โดยเร่งรัดดำเนินการให้แล้วเสร็จทุกป่าโดยเร็ว

(2) พื้นที่ที่ไม่สมควรนำไปปฏิรูปที่ดิน ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามหน้าที่และความรับผิดชอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างเป็นทางการ ให้กรมป่าไม้พิจารณาตามความเหมาะสมจัดการพื้นที่ที่มีสภาพป่าแปลงเล็กแปลงน้อย ในพื้นที่ราบและมีไร่เป็นพื้นที่ที่ควรสงวนรักษาไว้เพื่อคุ้มครองระบบนิเวศและสภาพแปลงดังกล่าวจะต้องไม่ติดกับป่าผืนใหญ่ โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท้องที่ และ ส.ป.ก. กรณีนี้ให้พิจารณาจัดทำเป็นพื้นที่ทดลองจัดการเป็นบางแห่งก่อน

(3) ให้ ส.ป.ก. นำผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไปเร่งรัดกำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อมีเขตปฏิรูปที่ดินแล้วให้ ส.ป.ก. เร่งรัดดำเนินการต่อไป และให้กำหนดเป็นเงื่อนไขการใช้ที่ดิน ส.ป.ก. ให้ราษฎรปลูกไม้ผลและ/หรือ ไม้ยืนต้นอย่างน้อยร้อยละ 20 ของเนื้อที่ที่ได้รับ กรณีเป็นที่ดินที่ติดกับเขตป่าไม้จะต้องปลูกไม้ผลและ/หรือ ไม้ยืนต้นเป็นแนวกันชน และให้นำเอาวิธีการจัดรูปแปลงที่ดินให้มีขนาดเหมาะสมเพื่อใช้แก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินอยู่อาศัย/ทำกินของราษฎรในเขตป่าไม้ด้วย

2) พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม ตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ซึ่งกำหนดไว้ว่า เมื่อดำเนินการในพื้นที่ให้กรมป่าไม้ปรับแนวเขตได้ตามสภาพข้อเท็จจริงและความเหมาะสมในภูมิประเทศ ผลจากการปรับแนวเขตให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) บริเวณพื้นที่ที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ หากมีราษฎรอยู่อาศัย/ทำกิน ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม

(2) พื้นที่ที่ผ่านการตรวจสอบและมีความเหมาะสมที่จะกำหนดไว้เป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ ให้กรมป่าไม้กำหนดเป็นป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ ให้กรมป่าไม้จัดทำแนวเขตที่ชัดเจน และป้องกันดูแลคุ้มครองอย่างเข้มงวด ไม่ให้ราษฎรบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองอยู่อาศัยทำกิน หากมีการบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด

1.2 ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1, ชั้นที่ 2 และเขตอนุรักษ์ป่าชายเลน)

เนื่องจากเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้กำหนดขึ้น เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่า หายาก เพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัยและการพังทลายของดิน รวมถึงตลอดถึงเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา วิจัย นันทนาการของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ดังนี้

- 1) ยืนยันนโยบายของรัฐที่จะไม่นำพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีไปดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- 2) ให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจน และขึ้นทะเบียนผู้ครอบครอง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 3) ให้กรมป่าไม้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร (หากไม่มีให้ใช้ภาพถ่ายดาวเทียม) ซึ่งถ่ายภาพพื้นที่นั้นไว้เป็นครั้งแรกหลังวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก และต้องพิจารณาร่วมกับพยานหลักฐานอื่น ซึ่งแสดงว่าได้มีการครอบครองทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามนั้น ๆ ด้วย
- 4) กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินมาก่อน ให้กรมป่าไม้จัดทำขอบเขตบริเวณที่อยู่อาศัย/ทำกินให้ชัดเจน ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกิน ตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ พื้นที่ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองดูแลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ให้พิจารณาดำเนินการช่วยเหลือราษฎรตามความเหมาะสม เพื่อให้หาที่อยู่อาศัย/ทำกินแห่งใหม่ หรือดำเนินการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากบริเวณนั้นไปอยู่อาศัย/ทำกินในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยในพื้นที่รองรับให้มีการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พื้นที่ที่ราษฎรได้เคลื่อนย้ายออกไปแล้ว ให้ทำการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าต่อไป
- 5) กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินหลังวันประกาศสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการ ดังนี้
 - (1) ให้เคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์นั้น แล้วทำการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ให้เตรียมแผนการรองรับในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งการพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(2) หากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ได้ทันที ให้ดำเนินการควบคุมขอบเขตพื้นที่มิให้ขยายเพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และในระหว่างรอการเคลื่อนย้ายให้จัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกินให้เพียงพอกับการดำรงชีพ

6) การดำเนินการตาม 4) และ 5) จะต้องกำหนดเงื่อนไขการใช้พื้นที่ให้เป็นไปในรูปแบบของการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และ/หรือสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

7) ให้ทุกส่วนราชการที่ดำเนินการพัฒนาพื้นที่สูง ทำการพัฒนาเฉพาะความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ

1.3 พื้นที่อื่น ๆ ที่สงวนหรืออนุรักษ์ไว้เพื่อกิจการป่าไม้

กรณีที่มีราษฎรร้องเรียนเสนอปัญหาให้จังหวัดดำเนินการตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยให้มิทั้งฝ่ายราชการและราษฎรฝ่ายละเท่า ๆ กัน การตรวจสอบข้อเท็จจริงให้พิสูจน์การอยู่อาศัยครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ให้ชัดเจนว่ามีมาก่อนหรือไม่ ราษฎรเดือดร้อนอย่างไร เคยได้รับการช่วยเหลือจากทางราชการมาแล้วหรือไม่ แล้วเสนอมาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาตามมาตรการและแนวทางของแต่ละพื้นที่ที่เป็นปัญหา ทั้งนี้ให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบให้ความเป็นธรรมกับราษฎรให้มากที่สุด

2 ด้านการป้องกันพื้นที่ป่าไม้ และอื่น ๆ

2.1 ถ้ามีการกระทำการใด ๆ อันเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่าใหม่และ/หรือขยายพื้นที่อยู่อาศัย/ทำกินเพิ่มเติม หรือเป็นการทำลาย หรือกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม ให้ดำเนินการตามกฎหมายโดยเฉียบขาด และเพื่อป้องกันมิให้มีการยึดถือครอบครองพื้นที่ ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่สั่งให้ผู้กระทำผิดออกจากพื้นที่ ทำลาย รื้อถอน และ/หรือดำเนินการอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

2.2 ให้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติกำกับดูแลให้หน่วยงานหรือคณะกรรมการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ประสานการปฏิบัติกันอย่างสอดคล้องและมีเอกภาพ เพื่อความมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

2.3 ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย โดยจัดให้องค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น อบต. หรือสภาตำบล และชุมชนเข้ามาร่วมดูแลรักษาสภาพป่าไม้มิให้มีการบุกรุกทำลาย หรือกระทำการใดอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม

2.4 ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย แผนงาน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการป้องกันพื้นที่ 2) ด้านการควบคุมพื้นที่ 3) ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการติดตาม ประเมินผลและระบบข้อมูล โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการจัดการฯ อันจะทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้เป็นไปอย่างเป็นระบบ ยั่งยืน และเกิดความชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

2.5 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่ออกโดยมิชอบในพื้นที่ป่าไม้ให้แล้วเสร็จเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

2.6 ให้สำนักงบประมาณพิจารณาสนับสนุนงบประมาณแผ่นดินให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินกิจกรรมตามนโยบาย มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาในแต่ละประเภทพื้นที่ รวมถึงการดำเนินการแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในระดับพื้นที่ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยให้เสนอขอตั้งงบประมาณเป็นปี ๆ ไป

วันที่ 1 กันยายน 2541 คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอ มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การขอผ่อนผันการดำเนินการตามข้อสั่งเกตตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2538 เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ กรณีการตั้งชุมชน สถานที่ราชการ และการอพยพราษฎรออกจากพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 เอ ดังนี้

1. ให้ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำและข้อเสนอแนะ มาตรการการใช้ที่ดินในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ ที่กำหนดไว้ว่า **“ไม่ให้มีการใช้พื้นที่ในทุกกรณี ทั้งนี้ เพื่อรักษาไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารอย่างแท้จริง”** ยกเว้น กรณีที่สามารถพิสูจน์โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศ ในแต่ละช่วงเวลาของแต่ละพื้นที่ และเอกสารหลักฐานข้อเท็จจริงต่าง ๆ ประกอบได้ว่า ชุมชนหรือราษฎรได้ครอบครองพื้นที่ดังกล่าวอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และเห็นชอบกับหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และมาตรการการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ ที่ได้รับการผ่อนผันให้ชุมชนหรือราษฎรอยู่อาศัยและ / หรือใช้ประโยชน์พื้นที่ได้ภายหลังการพิสูจน์สิทธิการครอบครองพื้นที่ดังกล่าวแล้ว

2. ให้สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน และสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานหลักเพื่อประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดพื้นที่ที่ควรได้รับการผ่อนผัน โดยให้นำหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และ มาตรการตามข้อ 1 ไปประกอบการพิจารณาในการดำเนินงาน

3. ให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ นำผลการดำเนินงานกำหนดพื้นที่ที่ควรได้รับการผ่อนผันตามข้อ 2 เสนอคณะกรรมการกำหนดเขตที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชุมชนบนพื้นที่สูง และคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการแก้ไขปัญหาความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับชุมชนสิ่งแวดลอม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง (นอส.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ พิจารณาต่อไป

วันที่ 11 พฤษภาคม 2542 คณะรัฐมนตรีรับทราบและเห็นชอบผลการเจรจาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรภาคเหนือ ตามที่คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนเสนอ ซึ่งได้มีการประชุมเจรจาร่วมกัน ระหว่างวันที่ 2-9 พฤษภาคม 2542 ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ โดยแยกเป็นกลุ่มปัญหาต่าง ๆ ปัญหากลุ่มป่าไม้สรุปได้ดังนี้

“3. กลุ่มปัญหาป่าไม้ โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายเนวิน ชิดชอบ) เป็นประธานการเจรจาเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2542 ผลการเจรจาได้ข้อสรุปดังนี้

3.1 กรณีการปรับปรุงกฎหมายป่าไม้ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมที่ประกอบด้วยตัวแทนฝ่ายราชการ นักวิชาการ และตัวแทนกลุ่มชาวบ้านผู้เรียกร้อง เพื่อดำเนินการศึกษาหาแนวทาง และพิจารณาดำเนินการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายป่าไม้ 4 ฉบับ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการภายใน 7 วัน และให้คณะกรรมการดังกล่าวดำเนินการพิจารณาปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย และทำการประชาพิจารณ์ หลังจากนั้นให้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

3.2 การคุ้มครองสิทธิชั่วคราว (เฉพาะผู้มีสัญชาติไทย) ก่อนการพิสูจน์จะได้ข้อยุติ หลังจากนำผลการเจรจาเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีและมีมติแล้ว จะมีการประกาศให้ราษฎรที่อยู่ในชุมชนในพื้นที่ป่ามาขึ้นทะเบียน รายชื่อภายใน 7 วัน เพื่อดำเนินการดังนี้

ก. การขึ้นทะเบียน จะเปิดให้ราษฎรมาขึ้นทะเบียนรายชื่อขอบเขตพื้นที่ทำกินเดิม และพื้นที่ส่วนรวมของชุมชนภายใน 30 วัน

ข. การชี้เขตและปักหมุดที่ทำกินและพื้นที่ส่วนรวมของชุมชน ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการสำรวจรายแปลงและปักหมุดในพื้นที่ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้เพื่อคุ้มครองบุคคลในการทำกินชั่วคราว

ค. การพิสูจน์สิทธิให้ดำเนินการภายใต้หลักการพิสูจน์ว่าตนอยู่ก่อนการประกาศเขตป่าหรือไม่ หากเป็นกรณีคนอยู่ก่อนการประกาศเขตป่า ให้ดำเนินการโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายที่ดิน กรณีประกาศเขตป่าก่อนให้ดำเนินการตามกฎหมายและให้อาศัยหลักการแก้ปัญหาเป็นรายกรณีตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหลักเกณฑ์การพิสูจน์สิทธิให้ใช้หลักเกณฑ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และปรับปรุงตามผลการศึกษาดำเนินการตามข้อตกลงที่ 1 (ข้อ 3.1)

ง. การดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือเพื่อติดตามการดำเนินการตามข้อตกลงทั้งหมด

3.3 พระราชบัญญัติป่าชุมชน มอบหมายให้คณะกรรมการตามข้อตกลงที่ 1 (ข้อ 3.1) รับไปพิจารณาแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเปิดประชาพิจารณ์ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน ทุกฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบันในทุกภาคของประเทศโดยเร็วก่อนนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเป็นลำดับต่อไป

4. กลุ่มปัญหาเร่งด่วนเฉพาะหน้า ได้ข้อสรุปดังนี้

4.1 กรณีปัญหาที่ดินทำกินของชาวบ้าน 47 ราย ของอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มอบหมายให้ป่าไม้จังหวัดเชียงใหม่ รับไปดำเนินการแก้ไขปัญหาในการจัดหาที่ดินทำกินแก่ราษฎรต่อไป

4.2 กรณีปัญหาป่าไม้อีก 3 กรณี ได้แก่ กรณีโครงการอพยพคนออกจากป่าบ้านห้วยแห้งและบ้านนาเลา ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ กรณีชาวบ้านทุ่งป่าคา ตำบลสันทราย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และกรณีอำเภอประกาศให้ชาวบ้านอพยพ (บ้านป่ากลาง ตำบลป่ากลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน และบ้านเลา ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่) ให้นำกระบวนการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลชั่วคราวตามข้อ 3.2 มาใช้เป็นหลักในการแก้ไขปัญหา ”

หมายเหตุ- การคุ้มครองสิทธิชั่วคราว หมายถึง เรื่องการดำเนินการตามกฎหมาย (คือ การจับกุมเท่านั้น) ไม่ใช่การรับรองสิทธิที่ทำกิน

วันที่ 18 พฤษภาคม 2542 คณะรัฐมนตรีรับทราบรายงานผลการประชุมคณะกรรมการร่วมระหว่างภาคราชการและผู้แทนสมัชชาเกษตรกรภาคอีสาน ครั้งที่ 2/2542 เกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไขปัญหาสวนป่า รวม 2 กรณี ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ดังนี้

1. กรณีการดำเนินการแก้ไขปัญหาสวนป่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1 ให้ความเห็นชอบผลการพิจารณาของคณะทำงานหาแนวทางดำเนินการเกี่ยวกับที่ดินสวนป่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่มีมติให้พิจารณาพื้นที่สวนป่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช บริเวณแปลงปลูกปี 2526

การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

จำนวน 1,042 ไร่ โดยมอบหมายให้กรมป่าไม้ทำการกันพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อมอบให้กรมที่ดิน
ดำเนินการ

1.2 ให้ความเห็นชอบให้กรมพัฒนาที่ดินเข้าทำการสำรวจความ
เหมาะสมแก่การทำเกษตรในแปลงที่ดินดังกล่าว

1.3 ในส่วนของราษฎรที่อ้างว่า เข้าครอบครองหลังประกาศเป็นที่
ของรัฐ แต่ก่อนที่การเข้าปลูกป่า ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการตรวจสอบและพิจารณาการช่วยเหลือ
ตามขั้นตอนต่อไป

2. กรณีการดำเนินการแก้ไขปัญหาสวนป่าตำบลเค็ด จังหวัดยโสธร

2.1 เห็นชอบให้กรมป่าไม้ดำเนินการขุดเซยที่ดินตามจำนวนพื้นที่
และราคาที่เหมาะสมฯ ได้ดำเนินการตรวจสอบ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบและวิธีการปฏิบัติของทาง
ราชการที่กำหนดไว้ โดยให้กรมป่าไม้มีการจ่ายค่าชดเชยโดยเร็ว

2.2 ในส่วนของราษฎรผู้เรียกร้องที่เหลืออยู่ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ไปเร่งรัดดำเนินการต่อไป

วันที่ 5 ตุลาคม 2542 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน
พ.ศ....ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจ
พิจารณา แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนนำเสนอสภา
ผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป ซึ่งร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว สอดคล้องกับนโยบายของคณะรัฐมนตรี
ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้
ทั้งป่าบกและป่าชายเลน โดยสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการ
ดูแลรักษาป่าไม้และปลูกสร้างป่าชุมชน ตลอดจนบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการ
ลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ ร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ผ่านการประชา
พิจารณ์ ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการประสานงานการติดตามการแก้ไขปัญหาสังคมชนจน
รวมทั้งได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขโดยกรมป่าไม้เพื่อให้เป็นไปตามผลการประชุมสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้อง
ทั้งหลายแล้ว

ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. พื้นที่ที่สามารถจัดตั้งป่าชุมชนได้ โดยหลักการทั่วไปสามารถขอจัดตั้งป่าชุมชนได้
ในพื้นที่ป่าทั่วไป เขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือที่ดินที่ยังไม่ได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมาย แต่ในกรณีที่

การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

ขอจัดตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์ เช่น เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จะทำได้ต่อเมื่อกลุ่มผู้ขอจัดตั้งป่าชุมชนเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม และได้ดูแลรักษาพื้นที่ป่านั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และแสดงให้เห็นได้ว่าการอยู่อาศัยนั้นได้เกื้อกูลต่อการดูแลรักษาสภาพป่า พื้นที่ที่จัดตั้งป่าชุมชนแล้วยังคงอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายอื่นที่ใช้บังคับเกี่ยวกับพื้นที่นั้นต่อไป เว้นแต่พระราชบัญญัติป่าชุมชนฯ จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

2. หลักเกณฑ์การขอจัดตั้งป่าชุมชน ผู้ขอจัดตั้งป่าชุมชนจะต้องเป็นชุมชนในท้องที่ใดที่มีพื้นที่ป่าอยู่ใกล้และอยู่ในสภาพที่จะดูแลรักษาป่าได้ หากประสงค์จะจัดตั้งป่าชุมชนในท้องที่นั้น ให้ผู้แทนชุมชนยื่นคำขอต่อคณะกรรมการตรวจสอบป่าชุมชนประจำจังหวัดเจ้าหน้าที่ป่าชุมชนซึ่งได้รับแต่งตั้งจากคณะกรรมการตรวจสอบป่าชุมชนประจำจังหวัดจะทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และรายละเอียดเกี่ยวกับคำขอ หลังจากนั้นจะมีการประกาศคำขอจัดตั้งป่าชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องคัดค้านหรือแสดงความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติของอธิบดี

3. การจัดการป่าชุมชน กลุ่มผู้ขอจัดตั้งป่าชุมชนจะมีฐานะเป็นสมาชิกป่าชุมชน และร่วมกันเลือกตั้งคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการป่าชุมชน โดยการจัดการต้องเป็นไปตามแผนจัดการป่าชุมชนที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัด ในแผนจัดการป่าชุมชนจะแบ่งพื้นที่ป่าชุมชนออกเป็นบริเวณอนุรักษ์และบริเวณการใช้ประโยชน์ กำหนดวิธีการในการพัฒนาสภาพป่าและรักษา ตลอดจนการใช้ประโยชน์สภาพธรรมชาติของป่าชุมชน ป่าชุมชนแต่ละแห่งอาจมีทรัพย์สินส่วนกลางของป่าชุมชนที่ให้สมาชิกใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนเป็นผู้ทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนกลางของป่าชุมชน ในกรณีที่มีผู้ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติหรือทรัพย์สินส่วนกลางของป่าชุมชน คณะกรรมการจัดการป่าชุมชนหรืออธิบดีกรมป่าไม้สามารถฟ้องดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดได้

4. การควบคุมดูแลป่าชุมชน แบ่งองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลการจัดการป่าชุมชนของสมาชิกและคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนออกเป็นสองระดับ คือ คณะกรรมการนโยบายป่าชุมชน มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน และคณะกรรมการตรวจสอบป่าชุมชนประจำจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรองผู้ว่าราชการจังหวัด ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายเป็นประธาน นอกจากนั้นยังมีกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลโดยทั่วไป รวมทั้งองค์กรเอกชนสามารถขออนุญาตเข้าไปตรวจสอบสภาพป่าชุมชนได้

5. การเพิกถอนป่าชุมชน อธิบดีมีอำนาจสั่งเพิกถอนป่าชุมชนทั้งแปลงหรือบางส่วนทรัพย์สินส่วนกลางของป่าชุมชนที่ถูกเพิกถอนที่เป็นสิ่งหาปริมาณให้ตกเป็นทรัพย์สินของป่าชุมชน

แห่งอื่นตามที่คณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัดกำหนด ส่วนที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

6. บทกำหนดโทษ กำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบ

คณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนแห่งชาติที่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายเฉพาะอื่น เป็นความผิดตามกฎหมายนี้ นอกจากนั้นเป็นบทกำหนดโทษทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองสภาพธรรมชาติในป่า

วันที่ 25 กรกฎาคม 2543 คณะรัฐมนตรีพิจารณาการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนตามที่ นายบัญญัติ บรรทัดฐาน รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในฐานะประธานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชน (คชช.) เสนอตามข้อเสนอของคณะกรรมการกลาง รวม 16 กรณีปัญหา ซึ่งเกี่ยวข้องกับเขื่อน ป่าสงวนและที่ดินสาธารณะประโยชน์ 16 แห่ง แต่ละข้อประกอบด้วยประเด็นย่อยรวมทั้งสิ้น 45 ประเด็น แล้วมีมติดังนี้

ลำดับ	กรณีปัญหา	ประเด็นตามความเห็นของคณะกรรมการกลาง	มติคณะรัฐมนตรี
ปัญหาป่าไม้			
9	อุทยานแห่งชาติผาแต้ม จ. อุบลราชธานี	1. ให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541 2. แก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการที่ชาวบ้านมีส่วนร่วม	<u>ไม่เห็นชอบ</u> <u>เห็นชอบ</u>
10	ป่าสงวนแห่งชาติดงหิน กองและอุทยานแห่งชาติ แก่งตะนะ	1. ให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 2. ตั้งคณะกรรมการร่วมในการรังวัดปักแนวเขต เพื่อกันพื้นที่ที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของราษฎรออกจากพื้นที่ตามกฎหมายป่าไม้ 3. ระหว่างการแก้ไขปัญหา ห้ามไม่ให้มีการข่มขู่ คุกคาม จับกุมคุมขังราษฎร	<u>ไม่เห็นชอบ</u> <u>เห็นชอบ</u> <u>เห็นชอบ</u> ในการห้ามข่มขู่ คุกคามราษฎร แต่การจับกุม ราษฎรนั้นจะระงับการ ดำเนินการแก่ราษฎรที่อยู่ใน พื้นที่เดิมไว้ก่อนจนกว่าจะ พิสูจน์สิทธิเรียบร้อยแล้ว แต่ ในระหว่างนี้ต้องไม่บุกรุกหัว ร้างตางพงเพิ่มเติมหรือ ดำเนินการใดที่กระทบต่อการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
11	ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงภูโหล่น จ. อุบลราชธานี	1. ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541 2. ปรับลดแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติตาม สภาพที่เป็นจริง 3. ระหว่างดำเนินการ ห้ามไม่ให้มีการจับกุม อพยพ หรือขับไล่ชาวบ้านโดยเด็ดขาด	<u>ไม่เห็นชอบ</u> <u>เห็นชอบ</u> <u>เห็นชอบ</u> ไม่ให้มีการจับกุม คังกล่าวเว้นแต่กรณีราษฎรราย ใหม่บุกรุกเข้าไปอยู่ใหม่ หรือ ราษฎรรายเดิมที่บุกรุกเพิ่มเติม หรือ กระ ทำ การ ใด อัน มี ผลกระทบต่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ หรือ สิ่งแวดล้อม

		4. ห้ามไม่ให้ชาวบ้านบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ใหม่	<u>เห็นชอบ</u>
12	ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าหลังภู จ.อุบลราชธานี	1. ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541 2. กรณีที่มีการสำรวจรังวัดที่ดินให้ดำเนินการต่อเนื่องจากเดิมตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 เมษายน 2540	<u>ไม่เห็นชอบ</u> <u>ไม่เห็นชอบ</u> เนื่องจากคณะรัฐมนตรีมีมติแล้วว่ากรณีเช่นนี้ให้ดำเนินการตามมติวันที่ 30 มิถุนายน 2541
13	ป่าชุมชนและโครงการ ส.ป.ก. ทับที่ดินทำกิน จ. อุบลราชธานี	1. กันแนวเขตป่าชุมชนออกจากที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของชาวบ้าน 2. หากที่ดินทำกินของชาวบ้านแปลงใดที่มีเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้คงสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้คงสิทธิ์นั้นไว้ตามกฎหมาย 3. หากที่ดินแปลงใดมีการครอบครองทำประโยชน์และไม่มีเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน แต่อยู่ในเกณฑ์ที่จะออก ส.ป.ก. 4-01 ได้ ให้เร่งรัดดำเนินการออก ส.ป.ก. 4-01	<u>เห็นชอบ</u> <u>ไม่เห็นชอบ</u> แต่ให้ใช้วิธีพิสูจน์สิทธิ์ตามกฎหมาย <u>เห็นชอบ</u>

วันที่ 8 สิงหาคม 2543 คณะรัฐมนตรีพิจารณาข้อเสนอเกี่ยวกับมาตรการระยะยาวในการแก้ไขปัญหาหากลุ่มเขื่อน และกลุ่มปัญหาป่าไม้และที่ดิน ของคณะกรรมการกลางเพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน ตามที่คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนเสนอ ตามความเห็นของที่ประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กรมชลประทาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี กรมที่ดิน และกรมป่าไม้ ดังนี้

ข้อเสนอมาตรการระยะยาวของกลุ่มปัญหาป่าไม้และที่ดิน ของคณะกรรมการกลางเพื่อแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน

ข้อเสนอมาตรการระยะยาวของคณะกรรมการกลางฯ	ความเห็นของหน่วยงาน
<p>1.ให้รัฐบาลทบทวนมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และใช้แนวทางที่ยอมรับให้คนอยู่กับป่า กันแนวเขตที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชาวบ้านออกจากเขตป่าฯ โดยดำเนินการตามมติ ครม.เดิมที่เคยใช้ในการแก้ไขปัญหาทั้ง 4 กรณี ซึ่งชาวบ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหา</p> <p>2.ให้รัฐบาลทบทวนแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในเรื่องการรับรองถึงสิทธิชุมชนการให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการดูแลรักษา การใช้ประโยชน์</p>	<p>1. ไม่เห็นชอบต่อการขอทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และข้อเสนออื่น ๆ เพราะการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 จะอำนวยความสะดวกในการแก้ไขปัญหาป่าไม้และปัญหาที่ดินทั้งในส่วนของประเทศไทยและราษฎรได้อย่างกว้างขวางเท่าเทียมกันทั่วประเทศ และถูกต้องเหมาะสมตามหลักการจัดการป่าไม้และที่ดินในเชิงอนุรักษ์ โดยไม่เลือกปฏิบัติว่าเป็นการตอบสนองเฉพาะกลุ่มผู้เรียกร้องหรือราษฎรอื่นใด เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าไปสำรวจโดยตรง และให้ราษฎรผู้เข้าครอบครองที่ดินมีส่วนร่วมในการพิสูจน์สิทธิของตน โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ กรณีราษฎรอยู่มาก่อนประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ ทางราชการก็จะให้ความช่วยเหลือให้อยู่ต่อไป หรือแม้ว่าอยู่ภายหลังการประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้อีกจะมีการจัดการอย่างเหมาะสม โดยราษฎรผู้นั้นจะยังคงได้รับการพิจารณาช่วยเหลือจากทางราชการเช่นกัน</p> <p>2.เห็นชอบเนื่องจากเป็นเรื่องที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมป่าไม้ได้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว</p>

วันที่ 22 สิงหาคม 2543 คณะรัฐมนตรีพิจารณาการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน ตามที่คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติเสนอ แล้วมีมติ ดังนี้

1. เห็นชอบกรอบแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน ตามที่คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติเสนอ

การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

2. มติคณะรัฐมนตรีได้ขัดหรือแย้งกับมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ ให้ใช้มติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้แทน และในการออกมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับป่าชายเลนฉบับใหม่ ให้ใช้มติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้เป็นหลัก

3. เห็นชอบตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 6/2543 เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2543 เรื่อง เงื่อนไขในการนำมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 ไปปฏิบัติให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมในการบังคับและจัดการป่าชายเลน

สาระสำคัญของกรอบแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน มีดังนี้
ประธานคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ (พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์) ได้เชิญประธานคณะกรรมการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ศาสตราจารย์ออดุล วิเชียรเจริญ) และอธิบดีกรมป่าไม้ (นายปลอดประสพ สุรัสวดี) เข้าหารือ เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2543 เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในรายละเอียดของเงื่อนไขในการนำมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 ไปปฏิบัติให้บังเกิดผลจำนวน 12 ข้อ โดยในการประชุมหารือมีความเห็นร่วมกันให้ปรับปรุงเงื่อนไขในการนำมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 จำนวน 12 ข้อ ไปปฏิบัติให้บังเกิดผลให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อเท็จจริงยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ควรให้คงไว้ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 เรื่อง รายงานการศึกษาสถานภาพปัจจุบันของป่าไม้ชายเลนและปะการังของประเทศ

2. เพื่อสนองนโยบายการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งของราษฎรที่ได้เข้าครอบครองอาศัยพื้นที่ทำกินในเขตป่าชายเลนและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในกรณีการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลน โดยถูกต้องตามกฎหมาย จึงเห็นควรให้เพิ่มเติมเงื่อนไขในการนำมติคณะรัฐมนตรีตามข้อ 1. ไปปฏิบัติให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมในการใช้บังคับและการจัดการป่าชายเลนในเบื้องต้น จำนวน 7 ข้อ ดังนี้

2.1 ให้ผู้ได้รับสัมปทานทำไม้ป่าชายเลนและประสงค์จะดำเนินการต่อ คงมีสิทธิทำไม้ต่อไปจนสิ้นอายุสัมปทาน โดยให้กรมป่าไม้กวดขันดูแลมิให้มีการกระทำผิดเงื่อนไขสัมปทานที่กำหนดโดยเคร่งครัด และหากพบว่ามีการกระทำผิดเงื่อนไขใดๆ ให้เพิกถอนทันที ให้ผู้ได้รับประทานบัตรเหมืองแร่ในพื้นที่ป่าชายเลนดำเนินการต่อไปจนสิ้นอายุประทานบัตร โดยให้กรมทรัพยากรธรณีกวดขันดูแลมิให้มีการกระทำผิดเงื่อนไขประทานบัตร และเจตนารมณ์ของกฎหมาย หากพบว่ามีการกระทำผิดให้เพิกถอนประทานบัตรทันที

2.2 ให้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการกำหนดอัตราและเรียกเก็บค่าใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตป่าชายเลนในกรณีต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการใช้พื้นที่และขนาดของพื้นที่ที่ใช้ รวมทั้งผลกระทบและความสูญเสียสภาพความสมบูรณ์ของป่าชายเลนและสภาพแวดล้อมประกอบด้วย โดยให้นำรายได้จากการเรียกเก็บค่าใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าวสมทบสนับสนุนการปลูก ฟื้นฟู และการอนุรักษ์ป่าชายเลนของกรมป่าไม้

2.4 ในพื้นที่ที่มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหลังแนวเขตป่าชายเลนที่ราษฎรบุกรุกพื้นที่กรรมสิทธิ์ของเอกชน ให้กรมประมง กรมป่าไม้ และกรมควบคุมมลพิษ ร่วมกันดูแล และจัดให้มีระบบน้ำ ระบบบำบัด และระบบกำจัดของเสีย เพื่อรักษาสภาพป่าชายเลน และคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2.5 ให้นำพื้นที่ป่าชายเลนที่จำแนกออกเป็นเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลนตามแนวมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2530 พื้นที่นอกชายฝั่งทะเลที่เกิดขึ้นใหม่ให้กรมป่าไม้กันไว้เป็นพื้นที่อนุรักษ์และฟื้นฟู มารวมเป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์ทั้งหมด เว้นแต่บริเวณพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์ในกรณีต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ ให้กรมป่าไม้จัดทำแผนที่แสดงแนวเขตอนุรักษ์ให้แจ้งชัด รวมทั้งแสดงแนวเขตพื้นที่ที่อนุญาตให้ราษฎรเข้าอาศัยทำกินเพื่อจัดเป็นเขตกันชน ให้กรมป่าไม้เร่งรัดจัดทำแผนที่แสดงแนวเขตดังกล่าวให้เสร็จโดยเร็วที่สุด แต่ทั้งนี้ต้องไม่ช้ากว่า 1 ปี นับตั้งแต่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ และให้จัดส่งแผนที่ที่ทำเสร็จแล้วให้หน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีโดยเคร่งครัด และให้สำนักงานประมาณจัดสรรงบประมาณประจำปีให้กรมป่าไม้ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน

2.6 ในพื้นที่เขตอนุรักษ์ตามข้อ 2.5 ห้ามมิให้อนุญาตการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลนในทุกกรณีทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเปิดโอกาสให้ป่าชายเลนได้ฟื้นตัวกลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ อันจะเป็นการเกื้อกูลการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2.7 ความข้อใดในมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 เรื่องรายงานการศึกษาสถานภาพปัจจุบันของป่าไม้ชายเลนและปะการังของประเทศ รวมทั้งมติดูแลที่ขัดหรือแย้งกับเงื่อนไขเพิ่มเติมข้างต้นซึ่งถ้าคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบให้ออกตามเงื่อนไขเพิ่มเติมดังกล่าวข้างต้น

สำหรับมาตรการอื่น และวิธีดำเนินการ มอบให้คณะกรรมการป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย ร่วมกันพิจารณาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

วันที่ 17 ตุลาคม 2543 คณะรัฐมนตรีพิจารณาการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน ตามที่คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติเสนอ แล้วมีมติเห็นชอบ ดังนี้

1. เห็นชอบผลการพิจารณาทบทวนกรอบแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ครั้งที่ 3/2543 ซึ่งมีความต่อเนื่องกับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2543

2. กรณีที่มีมติคณะรัฐมนตรีใดขัดหรือแย้งกับมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ ให้ใช้มติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้แทนและในการออกมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับป่าชายเลนฉบับใหม่ ให้ใช้มติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้เป็นหลัก

ทั้งนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รายงาน ว่า ในการประชุมคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ครั้งที่ 3/2543 เมื่อวันศุกร์ที่ 1 กันยายน 2543 ได้มีการพิจารณาสืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2543 เรื่องการแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน โดยได้มีมติร่วมกันระหว่างคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. อนุญาตให้ราษฎรที่ได้เข้าไปอยู่อาศัยในเขตป่าชายเลนโดยมิได้มีเอกสารสิทธิ์ ก่อนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 ยังคงอยู่อาศัยต่อไปได้ แต่ไม่อนุญาตให้ทำกิน ทั้งนี้ต้องขออนุญาตจากกรมป่าไม้ทุกปี และห้ามมิให้มีการออกเอกสารสิทธิ์ใดๆ ทั้งสิ้น

2. กรมป่าไม้จัดการดูแลรักษาในลักษณะเป็นเขตกันชน (Buffer Zone) เพื่ออนุรักษ์ป่าชายเลนตลอดแนวฝั่งทะเลกว้างไม่น้อยกว่า 100 เมตร ตลอดแนวชายฝั่งทะเล เพื่อฟื้นฟูให้เป็นป่าชายเลนที่สมบูรณ์ เว้นแต่บริเวณชายฝั่งทะเลตอนใดมีลักษณะทางกายภาพที่ไม่เอื้ออำนวยให้กันแนวเขตเป็นชายเลนจรดฝั่งทะเลได้ถึง 100 เมตร หากปรากฏว่าในท้องที่ใดเป็นที่อยู่อาศัยของราษฎรให้นำข้อเสนอที่ได้ทบทวนแล้วในข้อ 1 มาใช้โดยอนุโลม

3. ทำเทียบเรือประมง ที่ดำเนินการมาก่อนวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 ให้กรมป่าไม้พิจารณาอนุญาตให้ใช้พื้นที่ในเขตป่าชายเลนคราวละไม่เกิน 2 ปี แต่ทั้งนี้รวมกันแล้วต้องไม่เกินระยะเวลา 15 ปี นับตั้งแต่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ โดยห้ามมิให้ขยายพื้นที่ทำการ พร้อมทั้งให้กำหนดมาตรการควบคุมเพื่อป้องกันผลกระทบสภาพป่าและสิ่งแวดล้อมและภายหลังจาก 15 ปีแล้ว ให้รัฐเป็นผู้เข้าไปดำเนินการต่อไป

4. สถานที่ราชการในหมู่บ้านในเขตป่าชายเลนที่มีอยู่ก่อนวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 ให้พิจารณาเพิกถอนสภาพป่าชายเลน

วันที่ 16 มกราคม 2544 คณะรัฐมนตรีรับทราบรายงานความคืบหน้าการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ สรุปได้ดังนี้

1. กรณีป่าสงวนแห่งชาติป่าหลังภู อำเภอโขงเจียม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปเตรียมการสำรวจจริงวัดจัดที่ดินให้แก่ราษฎรแล้ว (เริ่มดำเนินการสำรวจจริงวัดในปีงบประมาณ 2544) ซึ่งชี้แจงประชาสัมพันธ์แก่ราษฎรให้เป็นที่เข้าใจแล้ว

2. โครงการป่าชุมชนและป่าชุมชนทับที่ดินทำกินของราษฎร อำเภอสิรินธร ส.ป.ก. ได้ทำการสำรวจจริงวัดและสอบสวนสิทธิที่ดิน โครงการนี้ไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 แต่ยังไม่ได้จัดที่ดินให้แก่ราษฎร เนื่องจากราษฎรจำนวนมากมีเอกสารสิทธิ์ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน (นส.3) แต่ไม่เต็มแปลง ซึ่งได้ชี้แจงให้ราษฎรทราบว่าดำเนินการออก ส.ป.ก.4-01 ให้เฉพาะที่ดินมือเปล่า ส่วนที่มีนส.3 จะดำเนินการกันออก แต่ราษฎรส่วนใหญ่ไม่ประสงค์จะรับ ส.ป.ก. 4-01 และ ส.ป.ก. อุบลราชธานี กำหนดแผนจัดที่ดินให้กับราษฎรที่ประสงค์จะรับ ส.ป.ก. 4-01 ในปีงบประมาณ 2544

3. กลุ่มปัญหาป่าไม้ ที่ดิน ไม่มีการดำเนินการ เนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีไม่เห็นชอบตามข้อเสนอของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชน แต่อย่างไรก็ตามกรมป่าไม้อยู่ระหว่างดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ซึ่งคาดว่าจะแก้ไขปัญหาราษฎรได้ประมาณ 47,000 ราย 56 พื้นที่ และได้กำหนดแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ คือ รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นโดยการจัดการสัมมนา และสำรวจความคิดเห็นจัดทำร่างพระราชบัญญัติโดยใช้ฐานข้อมูลที่รวบรวมได้ จัดทำประชาพิจารณ์ และปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติกับนำเสนอร่างพระราชบัญญัติ

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในหลักการเรื่อง การกำหนดมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามที่คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติเสนอ

1. มาตรการหลัก มี 3 ข้อ คือ

1.1 การที่มติคณะรัฐมนตรีออกมาใช้บังคับในช่วงระยะเวลาที่ต่างกัน ทำให้มีความคาบเกี่ยว หรือไม่สอดคล้องกันในทางปฏิบัติ เช่น มติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการกำหนดชั้นคุณภาพผืนน้ำ และมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการขออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ ดังนั้นควรจะมีการพิจารณา ทบทวนมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวในภาพรวม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสอดคล้องกันในแนวทางปฏิบัติ

1.2 กรณีพื้นที่บริเวณที่ขออนุญาตเป็นเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ ที่จำเป็นต้องสงวนรักษาไว้เพื่อมิให้ป่าต้นน้ำลำธารถูกทำลาย อันเป็นการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อสาธารณประโยชน์ของรัฐ อธิบดีกรมป่าไม้อาจเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๓๓ แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมกำหนดพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ ออกจากเขตประทานบัตรได้ ทั้งนี้โดยเจ้าของประทานบัตรไม่มีสิทธิ์เรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ จากรัฐ

1.3 ให้มีการประเมินคุณค่าของพื้นที่ป่าไม้ในทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์

2. มาตรการรองมี 2 ข้อ คือ

2.1 หลักเกณฑ์และมาตรการผ่อนผัน หรือยกเว้นการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ) เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความมั่นคงหรือเศรษฐกิจ ตามข้อสังเกตของมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2538 แบ่งออกเป็น 4 กรณี คือ

กรณีที่ 1 พื้นที่ที่ทางการได้ใช้ประโยชน์แล้ว

กรณีที่ 2 พื้นที่ที่รัฐได้อนุญาตให้ประชาชนหรือเอกชนเข้าใช้ประโยชน์ในกิจการเพื่อการสำรวจแร่หรือการทำเหมืองแร่

กรณีที่ 3 พื้นที่ที่รัฐมีข้อผูกพันกับประชาชนหรือเอกชนไว้แล้ว ในกิจการเพื่อการสำรวจแร่ หรือการทำเหมืองแร่

กรณีที่ 4 พื้นที่ที่ผู้ขออนุญาตรายใหม่ขอเข้าทำประโยชน์ในกิจการเพื่อการสำรวจแร่ หรือการทำเหมืองแร่

2.2 มาตรการเงื่อนไขพิเศษเพิ่มเติม มี 3 ข้อ คือ

1) ให้ผู้ขออนุญาตจัดทำแผนการดำเนินงานของโครงการที่ชัดเจนและแม่นยำ เสนอกรมป่าไม้พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้น้อยที่สุด

2) ให้ผู้รับอนุญาตเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการติดตามผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่จากการประกอบกิจการอย่างต่อเนื่อง และผู้รับอนุญาตจะต้องทำรายงานผลการดำเนินงานตามมาตรการป้องกันและแก้ไขและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินงาน โครงการต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และหากการติดตามตรวจสอบพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตพบว่า ผู้รับอนุญาตละเลยไม่ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าวให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเพิก

ถอนอาชญาบัตร ประทานบัตร หรือหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแล้วแต่กรณีได้ โดยผู้ถูกเพิกถอนไม่มีสิทธิฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายใด ๆ ทั้งสิ้น

3) ให้ผู้รับอนุญาตจัดให้มีแผนบรรเทาผลกระทบที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย และต้องวางมัดจำหรือทำสัญญาค้ำประกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรณีที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หากผู้รับอนุญาตไม่ดำเนินการตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสั่งการ ให้หน่วยงานดังกล่าวนำเงินมัดจำหรือเงินค้ำประกันไปเป็นค่าใช้จ่ายในการบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ ในกรณีที่เงินมัดจำหรือเงินค้ำประกันไม่เพียงพอให้ผู้รับอนุญาตรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในส่วนที่ยังขาดอยู่ด้วย

อนึ่ง การกำหนดมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของคณะทำงาน ซึ่งคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติแต่งตั้ง นั้น มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับคณะกรรมการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำ ภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ดังนี้

1. ขณะนี้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โดยคณะกรรมการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับเรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างทบทวนแบบสอบถามที่ขอทราบความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ และมาตรการการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตลุ่มน้ำต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวต่อไป

2. คณะกรรมการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำได้เห็นชอบในหลักการของร่างหลักเกณฑ์และมาตรการผ่อนผันตามมาตรการรอง ข้อ 2.1 ของคณะทำงานฯ ภายใต้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติแล้ว

วันที่ 19 มิถุนายน 2544 คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้นำร่างพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ ...) พ.ศ... ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอ ส่งคืนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรตามข้อบังคับในวันที่ 23 มิถุนายน 2544 และแจ้งความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรทราบต่อไป

ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่) พ.ศ.... ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วมีความเห็น ดังนี้

1. ตามร่างมาตรา 3 (เพิ่มเติมวรรคสองของมาตรา 17) เป็นหลักการที่ซ้ำซ้อนกับมาตรา 13 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 กล่าวคือ กำหนดให้อธิบดีอาจ

อนุญาตให้ส่วนราชการและองค์การของรัฐเข้าใช้พื้นที่ในป่าสงวนแห่งชาติเพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติงานหรือเพื่อประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น โดยการอนุมัติของรัฐมนตรี และวรรคสามของมาตรา 13 ทวิ ได้กำหนดให้การเข้าใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของส่วนราชการและองค์การของรัฐดังกล่าวต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรีด้วย

2. นอกจากนี้ตามร่างมาตรา 3 ดังกล่าวได้กำหนดข้อจำกัดให้อนุญาตได้เฉพาะเขตป่าเสื่อมโทรมตามมาตรา 16 ทวิ นั้น จะเป็นอุปสรรคต่อการที่ส่วนราชการและองค์การของรัฐจะเข้าใช้พื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติบริเวณที่ไม่เป็นป่าเสื่อมโทรมในกรณีจำเป็นเพื่อปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น การปักเสาไฟฟ้า หรือการวางท่อก๊าซเป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลให้การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการหรือองค์การของรัฐไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยเหตุนี้มาตรา 13 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันจึงไม่ได้กำหนดข้อจำกัดไว้ว่าจะอนุญาตให้เข้าใช้พื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้เฉพาะในเขตป่าเสื่อมโทรมเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่รัฐบาลเห็นสมควรกำหนดมาตรการที่รัดกุมขึ้นเพื่ออนุรักษ์สภาพความสมบูรณ์ของป่าไม้ ก็อาจมีมติคณะรัฐมนตรีให้การอนุญาตให้ส่วนราชการหรือองค์การของรัฐเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมาตรา 13 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 กระทำได้เฉพาะในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเท่านั้น

3.9 นโยบายในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

(พ.ศ.2545–2548)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ได้มีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับนโยบายที่ดิน ในข้อ 2.2 หน้า 63 ดังนี้

“ 2.2 อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการใช้ประโยชน์ โดยให้มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนให้ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1.25 ล้านไร่ ตลอดจนลดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินไม่น้อยกว่า 5 ล้านไร่ และฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดินที่มีปัญหาทั้งที่เป็นดินเปรี้ยว ดินเค็ม และดินขาดอินทรีย์วัตถุไม่น้อยกว่า 10 ล้านไร่ ในปี 2549 ”

วันที่ 9 ตุลาคม 2544 คณะรัฐมนตรีพิจารณาเรื่องทบทวนการขอใช้ประโยชน์ที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเลนคลองเกาะผี จังหวัดภูเก็ต ตามที่กระทรวงกลาโหมเสนอ ขอผ่อนผันให้กองทัพเรือใช้ประโยชน์ที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเลนคลองเกาะผี ตำบลวิชิต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัด

การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

ภูเก็ต เพื่อใช้เป็นพื้นที่ก่อสร้างอาคารบ้านพักของข้าราชการกองเรือภาคที่ 3 กองเรือยุทธการ เนื้อที่ประมาณ 24 ไร่ 5 ตารางวา เป็นกรณีพิเศษ แล้วมีมติอนุมัติตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 3 ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี (นายเดช บุญหลง) เป็นประธานกรรมการฯ ดังนี้

1. อนุมัติให้ผ่อนผันให้กองทัพเรือใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเลนคลองเกาะผี ตำบลวิชิต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต เพื่อใช้เป็นพื้นที่ก่อสร้างอาคารบ้านพักของข้าราชการกองเรือภาคที่ 3 กองเรือยุทธการ เนื้อที่ประมาณ 24 ไร่ 5 ตารางวา โดยให้ยกเว้นมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2527 วันที่ 15 ธันวาคม 2530 วันที่ 23 กรกฎาคม 2534 วันที่ 22 สิงหาคม 2543 และวันที่ 17 ตุลาคม 2543 เป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย ทั้งนี้ ให้กระทรวงกลาโหมรับความเห็นกระทรวงมหาดไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งให้ความเห็นชอบในหลักการ ไปพิจารณาดำเนินการด้วย

2. เมื่อกระทรวงกลาโหมได้จัดทำแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าเลนคลองเกาะผี จังหวัดภูเก็ต ที่อยู่โดยรอบให้คงมีสภาพป่าชายเลนที่สมบูรณ์ขึ้นต่อไปแล้ว ให้แจ้งกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และนำเสนอคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 3 ทราบต่อไปด้วย

วันที่ 8 ตุลาคม 2545 คณะรัฐมนตรีพิจารณาความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ.....ตามที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเสนอ แล้วมีมติดังนี้

1. รับทราบความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ..... ดังนี้

1.1 ควรแก้ไขร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ..... ที่ผ่านการพิจารณาของวุฒิสภา ให้รับรองสิทธิชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้สามารถจัดการป่าชุมชนได้ และให้มีกระบวนการสนับสนุน ตรวจสอบ ถ่วงดุลที่เหมาะสม

1.2 รัฐบาลควรปรับเปลี่ยนนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น แก้ไขกฎหมายป่าไม้ การปฏิรูปกรมป่าไม้ การปฏิรูปที่ดิน และมีนโยบายที่ชัดเจนต่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอาหารและยา

2. มอบให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับไปจัดทำข้อมูล ความเห็น และผลการพิจารณาดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ทั้งหมดส่งไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อแจ้งประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเปิดเผยเหตุผลให้สาธารณชนทราบต่อไป

การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

วันที่ 24 ธันวาคม 2545 คณะรัฐมนตรีรับทราบร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ.... ตามที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเสนอ เนื่องจากเห็นว่าร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว เป็นการปรับปรุงโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐให้สอดคล้องกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ในปัจจุบัน และเพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้มอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณากร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. ขึ้นใหม่ โดยเป็นการยกเลิกระเบียบเดิม ซึ่งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการกร่างระเบียบดังกล่าวแล้ว

ร่างระเบียบดังกล่าว มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. กำหนดให้ยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2535
2. เพิ่มเติมคำนิยาม “หน่วยงานของรัฐ” และปรับปรุงนิยามของคำว่า “ที่ดินของรัฐ”
3. ปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐให้สอดคล้องกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ในปัจจุบัน

วันที่ 7 มกราคม 2546 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ เรื่อง แนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ เพื่อให้การดูแลพัฒนา การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต เกิดความสมดุลในการพัฒนาและเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 5 ภารกิจหลัก ได้แก่ การบริหารจัดการ การวิจัยและพัฒนา การสงวนและอนุรักษ์ การกำกับดูแล และการฟื้นฟู และให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 10 ปี โดยกำหนดให้ปี 2546 เป็นต้นไป ถือเป็นทศวรรษแห่งการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเชิญชวนให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมในการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูด้วย และให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรับข้อสังเกตของคณะกรรมการถ่วงน้ำหนักเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 2 ไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

สำหรับ 5 ภารกิจหลัก มีดังนี้

1. **บริการจัดการ** ในการบริหารจัดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะต้องมีนโยบายและแผนที่บูรณาการเชิงพื้นที่ เป็นกรอบในการดำเนินงาน โดยให้ความสำคัญกับการ

มีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การกำหนดนโยบายและร่วมดำเนินการ ทั้งนี้ พื้นที่วิกฤตและ
ล่อแหลมจะดำเนินการเป็นโครงการ นำร่องที่จะต้องให้สัมฤทธิ์ผลโดยเร็ว

2. วิจัยและพัฒนา วิจัยและพัฒนาวิธีการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม รวมทั้งถ่ายทอดเทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม

3. สงวนและอนุรักษ์ ดำเนินการสงวนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความ
หลากหลายทางชีวภาพรวมทั้งการกำหนดมาตรการในการใช้ประโยชน์และมาตรฐานคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมในการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

4. กำกับดูแล ให้มีการกำกับดูแล และตรวจสอบการใช้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติและกิจกรรมการพัฒนาอื่น ๆ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือการ
ก่อให้เกิดมลพิษให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

5. ฟื้นฟู ดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้กลับสู่
สภาพธรรมชาติ

คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 2 มีข้อสังเกตว่า

1. ในการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจัย
สำคัญที่จะต้องดำเนินการเป็นประการแรก คือ การกำหนดมาตรการยับยั้งและหยุดการทำลาย
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลืองและไม่มี
ประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติโดยการสร้างสำนักสงฆ์ วัด หรือการ
ตัดถนนผ่าน การนำน้ำบาดาลมาใช้เกินสมดุลธรรมชาติจนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาการทรุดตัวของแผ่นดิน
หรือการก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศที่เกิดจากยานพาหนะ หรือรถที่ปล่อยควันดำในเขตเมือง รวมทั้งการ
ระเบิดและย่อยหิน เป็นต้น มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการสำคัญ ในการป้องกันปัญหา ความเสื่อม
โทรม ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน ทั้งนี้ การกำหนด
มาตรการ ทางกฎหมายต้องมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยึดถือปฏิบัติและ
ดำเนินการกับผู้ที่ทำให้เกิดผลกระทบอย่างเข้มงวดและจริงจังด้วย

2. สำหรับแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีข้อเสนอแนะ
เพิ่มเติม ดังนี้สมควรดำเนินการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในการอนุรักษ์
และฟื้นฟูดิน น้ำ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้มีการทดลองจนประสบผลสำเร็จมาแล้ว เช่น การปลูกหญ้า
แฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน เป็นต้น

2.2 ให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานทั้งในระดับพื้นที่เฉพาะ และในภาพกว้างด้วย เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาในภาพรวมได้ทั้งระบบและครบวงจร โดยในการกำหนดกรอบของแผนการดำเนินงาน และมาตรการต่าง ๆ ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้จัดทำ และให้ส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำรายละเอียดให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน และมาตรการดังกล่าว

2.3 เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน ประสบผลสำเร็จและเกิดประโยชน์สูงสุด จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และกำหนดเป็นโครงการระยะยาว 10 ปี โดยเน้นความสำคัญกับการให้การศึกษา การประชาสัมพันธ์ โดยการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนและชุมชน รวมทั้งการปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว โดยหน่วยงานของราชการ โดยเฉพาะกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชจะต้องเป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติที่ถูกต้องด้วย

2.4 ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดสิ้นไป (Unrenewable resources) เนื่องจากไม่สามารถฟื้นฟู หรือสร้างขึ้นใหม่ทดแทนได้ และหากมีการทำลายทรัพยากร ธรรมชาติดังกล่าวมากยิ่งขึ้นแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวมอย่างกว้างขวาง

3. ยุทธศาสตร์และแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามที่กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ สมควรกำหนดเป็นมาตรการระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว และมาตรการเร่งด่วนด้วยโดยดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน

วันที่ 14 ตุลาคม 2546 คณะรัฐมนตรีรับทราบเรื่องรายงานผลการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนทอดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงพระชนมายุ 72 พรรษา และการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่าชายเลนอย่างยั่งยืน (โครงการเร่งด่วนระยะ 1 ปี) ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ

ทั้งนี้ ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2545 ให้ความเห็นชอบและอนุมัติเงินงบกลางรายการค่าใช้จ่ายสำรองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 ให้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเพื่อดำเนินการตามโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนทอดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงพระชนมายุ 72 พรรษา และการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่าชายเลนอย่างยั่งยืน ในวงเงิน 104.22 ล้านบาท นั้น

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับรายงานจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งว่าได้ดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการฯ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ประกอบด้วย

1. ปลูกป่าชายเลน ในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ 14 จังหวัด รวมเนื้อที่ 20,000 ไร่
2. ฝึกอบรมราษฎรเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ระบบนิเวศป่าชายเลนในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ 19 จังหวัดจำนวน 85 รุ่น 4,277 คน
3. ส่งเสริมการจัดการป่าชายเลนชุมชนในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ 17 จังหวัด จำนวน 61 รุ่น 86 หมู่บ้าน 1,910 คน

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าการดำเนินงานตามโครงการฯ ดังกล่าว ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง นอกจากจะเป็นการสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงห่วงใยทรัพยากรป่าชายเลนของชาติแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชนทั่วไป ได้ตระหนักและให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน โดยเฉพาะการให้ความรู้และการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา ป้องกัน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะรักษาป่าชายเลนให้คงอยู่ตลอดไป ซึ่งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะได้เร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวอย่างเคร่งครัดต่อเนื่องต่อไป

วันที่ 14 ตุลาคม 2546 คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรายงาน เรื่องผลความก้าวหน้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหา กรณีราษฎรเข้าครอบครองสวนปาล์มในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ที่เอกชนขอใช้ประโยชน์ ของหน่วยงานจาก 4 กระทรวง คือ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สรุปได้ดังนี้

1. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้ตรวจสอบแล้วพบว่าในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจำนวน 6 ราย หมดอายุการอนุญาตแล้ว 3 ราย จังหวัดกระบี่มีจำนวน 12 ราย หมดอายุการอนุญาต 8 ราย จะรีบส่งข้อมูลให้กรมป่าไม้ดำเนินการพักใช้และเพิกถอนต่อไป
2. กรมธนารักษ์ ได้ตรวจสอบแล้วพื้นที่ราชพัสดุที่ได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้จำนวน 5 บริษัท มี 2 บริษัทที่การรับอนุญาตยังไม่สิ้นสุด ขณะนี้ส่วนที่ได้หมดอนุญาตได้ตรวจสอบหมดแล้ว ส่วนที่ยังไม่อนุญาตคาดว่าจะตรวจสอบแล้วเสร็จในเดือนตุลาคม 2546 นี้

3. จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้สำรวจเสร็จแล้ว 6 แปลง และอีก 5 แปลงคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในเดือนตุลาคม 2546 และขอรับการสนับสนุนช่างรังวัดเพิ่มเติม สถานการณ์ขณะนี้ในพื้นที่ไม่มีราษฎรบุกรุก

4. จังหวัดกระบี่ได้สำรวจพื้นที่จำนวน 14 ราย พบว่าใบอนุญาตหมดอายุ 9 ราย (อยู่ในระหว่างการขอต่อใบอนุญาต 7 ราย ไม่ยื่นต่อ 2 ราย) ใบอนุญาตยังไม่หมดอายุ 5 ราย นอกจากนั้นได้มีการทำประโยชน์ในที่ดินของนิคมสหกรณ์อ่าวลึก จำนวน 2 ราย และทำในพื้นที่สาธารณะประโยชน์อีก 2 ราย ขณะนี้ผู้ชุมนุมได้มีการถอนตัวออกจากสวนปาล์มหมดแล้ว แต่มาชุมนุมที่ถนนเขาว์เทิน ซีบอร์ด จังหวัดได้มีการประชาสัมพันธ์ห้ามมิให้มีการบุกรุกและจะทำการขึ้นทะเบียนเกษตรกรต่อไป

5. จังหวัดชุมพรได้สำรวจพื้นที่ 5 แปลงเสร็จแล้ว และได้ชี้แจงผู้ชุมนุมไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ คงเหลือจำนวน 150 คน คาดว่าจะชี้แจงให้สลายตัวหมดในวันที่ 10 ตุลาคม 2546

6. จังหวัดนครศรีธรรมราช รายงานในพื้นที่จังหวัดไม่มีปัญหา

7. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาผู้บุกรุกในพื้นที่นิคมสหกรณ์จังหวัดกระบี่ ขณะนี้อยู่ในระหว่างการตรวจสอบส่วนที่เหลืออีก 2 ราย ว่าอนุญาตถูกต้องหรือไม่

ทั้งนี้ให้กระทรวงมหาดไทยจัดประชุมทั้ง 4 จังหวัด ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กรมชนารักษ์ และหน่วยงานจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรการและแนวทางการดำเนินงานให้ไปในแนวทางเดียวกัน โดยเร่งด่วน และให้จังหวัดพิจารณาว่ามีพื้นที่ใดมีความพร้อมที่จะดำเนินการ ให้เร่งดำเนินการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินทำกิน ตามเกณฑ์และคุณสมบัติของกรมอุทยานแห่งชาติฯ ประกอบเป็นพื้นฐาน พร้อมทั้งเร่งรัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นแปลง ๆ ละ 1 ไร่

นอกจากนี้ให้ดำเนินการป้องกันพื้นที่ไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มเติมอีก ประชาสัมพันธ์และหาข่าวอย่างต่อเนื่องหากต้องการกำลังเสริมจากส่วนกลาง ขอให้แจ้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ ด่วน และหากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดกระบี่ มีความพร้อมก่อนให้เร่งดำเนินการเพื่อเป็นพื้นที่นำร่อง โดยให้กรมอุทยานแห่งชาติฯ สนับสนุนช่างรังวัดโดยด่วน อีกทั้งให้ศึกษาระเบียบการอนุญาต โดยมอบกรมอุทยานแห่งชาติฯ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาการส่งเสริมการปลูกและการทำธุรกิจปาล์มน้ำมันในพื้นที่ที่จะอนุญาตให้แก่เกษตรกร

สำหรับในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น หากมีค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถเจียดจ่ายจากงบปกติได้ให้ทำแผนและงบประมาณเพื่อขอสนับสนุนจากงบกลาง และให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงานเนื่องจากเป็นนโยบายของรัฐบาลหากมีหน่วยงานใดไม่ให้ความร่วมมือให้รายงานและดำเนินการตามระเบียบทางราชการต่อไป

วันที่ 28 ตุลาคม 2546 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปพิจารณาเรื่องการปรับปรุงกฎ ระเบียบและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการและแนวทางการใช้ที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์และเรื่อง การอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและสมบูรณ์อยู่ในฉบับเดียว แล้วเสนอให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพิจารณา ก่อนที่จะเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

การปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ขอให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจตรวจสอบมติคณะรัฐมนตรีที่สมควรปรับปรุงหรือยกเลิก
2. กระทรวงอุตสาหกรรมเสนอว่าควรปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2533 ที่อนุมัติผลการพิจารณาการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ โดยยกเลิกข้อกำหนดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจแร่และการทำเหมืองแร่เกี่ยวกับการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้เพื่อการทำเหมืองแร่เพื่อการระเบิดและย่อยหิน เพื่อขุดดินลูกรัง รวมทั้งกิจการอื่นที่เกี่ยวข้อง และข้อสังเกตเกี่ยวกับการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ เพื่อการทำเหมืองแร่ เนื่องจากข้อกำหนดดังกล่าวไม่สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ และได้มีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดแนวทางที่ชัดเจนให้ถือปฏิบัติแล้ว

วันที่ 24 มกราคม 2547 คณะรัฐมนตรีอนุมัติแก้ไขมติคณะรัฐมนตรีเรื่อง การจำแนกประเภทที่ดินครั้งที่ 2/2542 ครั้งที่ 1/2543 และครั้งที่ 1/2546 ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ดังนี้

1. แก้ไขมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2504, 12 พฤศจิกายน 2506, 17 สิงหาคม 2508, 18 มกราคม 2509, 31 พฤษภาคม 2509 และ 21 มิถุนายน 2509 ในการจำแนกประเภทที่ดินเฉพาะแห่งในท้องที่ 8 จังหวัด จำนวน 10 ป่า ได้แก่ ป่าหนองคล้า – คลองเรือ จังหวัดกำแพงเพชร

การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

ป่าหนองเรือ (หมายเลข 25) จังหวัดหนองบัวลำภู ป่าเทือกเขาปลายโตะ – เขาสก จังหวัดพังงา ป่าจอมทอง (แปลง 2) และป่าแม่แจ่ม – แม่ตั้น จังหวัดเชียงใหม่ ป่าแม่ปายฝั่งขวา แปลง 1 (หมายเลข 8) และป่าแม่ปายฝั่งซ้าย (หมายเลข 9) จังหวัดแม่ฮ่องสอน ป่าที่จัดสรรบ้านโนน จังหวัดศรีสะเกษ ป่าหมายเลข 84 จังหวัดสกลนคร และป่าโลกสูง – บ้านคง จังหวัดขอนแก่น เนื้อที่ประมาณ 414,540 ไร่ ดังนี้

1.1 ให้รักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวรตามเดิม เนื้อที่ประมาณ 125,541 ไร่ มอบให้กรมป่าไม้ดำเนินการ

1.2 จำแนกออกจากป่าไม้ถาวร ซึ่งอยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ประมาณ 288,999 ไร่ (รวมที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ประมาณ 1,051 ไร่)

1) เพื่อเป็นที่ทำกินของราษฎร หรือเพื่อให้ใช้ประโยชน์อย่างอื่น เนื้อที่ประมาณ 286,696 ไร่

2) เพื่อจัดเป็นป่าชุมชน จำนวน 18 แห่ง เนื้อที่ประมาณ 2,303 ไร่ มอบให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติดำเนินการ

2. แก่ไขมติกษัตริย์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2530, 12 เมษายน 2531, 10 มีนาคม 2535, 20 เมษายน 2536 และ 4 มีนาคม 2540 ในการจำแนกประเภทที่ดินเฉพาะแห่งในท้องที่ 6 จังหวัด จำนวน 6 ป่า ได้แก่ ป่าโลกไม้เรือ จังหวัดนครราชสีมา ป่าดงบังอี่ฝั่งซ้ายห้วยทม จังหวัดอำนาจเจริญ ป่าโลกหินแดง จังหวัดมหาสารคาม ป่าหินลิ่ม จังหวัดสุรินทร์ ป่าแม่อิง – แม่ต้ำ – แม่จุ่น จังหวัดลำปาง และป่าแม่ริม แปลง 2 จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่ประมาณ 144,363 ไร่ ดังนี้

2.1 ให้รักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวรตามเดิม เนื้อที่ประมาณ 38,869 ไร่ มอบให้กรมป่าไม้ดำเนินการ

2.2 จำแนกออกจากป่าไม้ถาวร ซึ่งอยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ประมาณ 105,494 ไร่

1) เพื่อเป็นที่ทำกินของราษฎร หรือเพื่อให้ใช้ประโยชน์อย่างอื่น เนื้อที่ประมาณ 105,154 ไร่

2) เพื่อจัดเป็นป่าชุมชน จำนวน 4 แห่ง เนื้อที่ประมาณ 340 ไร่ มอบให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติดำเนินการ

3. แก่ไขมติกษัตริย์เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2513 เรื่อง เสนอให้จำแนกที่ดิน จังหวัดลำปาง โดยขอจำแนกเนื้อที่ประมาณ 2,955-2-82 ไร่ ออกจากป่าไม้ถาวร “ป่าแม่เมาะ แปลง 1”

เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2543 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ราษฎรในท้องที่ตำบลแม่เมาะอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2547 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการของแผนยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่ป่าไม้ของชาติแบบบูรณาการ ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับสำนักงานงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรับไปแปลงแผนยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่ป่าไม้ของชาติแบบบูรณาการไปสู่การปฏิบัติให้มีความชัดเจน และนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาภายใน 30 วัน โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผน พร้อมทั้งรับความเห็นเพิ่มเติมกับข้อสังเกตของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 3 ไปพิจารณาดำเนินการต่อไปด้วย

สาระสำคัญของแผนสรุปได้ ดังนี้

สถานการณ์และประเด็นปัญหา

การเพิ่มขึ้นของประชากร ความต้องการขยายพื้นที่เพื่อการเพาะปลูก การสร้างชุมชน การขยายตัวของกิจกรรมการผลิตภาคอุตสาหกรรม ได้ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว เห็นได้จากในปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 171.0 ล้านไร่ หรือร้อยละ 53.3 ของพื้นที่ประเทศ และในปี พ.ศ. 2541 พบว่า พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยเหลืออยู่เพียง 81.0 ล้านไร่ หรือร้อยละ 25.3 ของพื้นที่ประเทศ และในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าการควบคุมการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ป่าไม้ ยังไม่สามารถควบคุมการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมทั้งการบริหารจัดการพื้นที่ป่าไม้ที่ผ่านมา มีการดำเนินการจัดทำนโยบายแผนและมาตรการ โดยหลายหน่วยงานแต่ยังขาดความชัดเจน สอดคล้อง และเชื่อมโยงที่เป็นรูปธรรมในการจัดการพื้นที่ป่าไม้ของชาติ ซึ่งในแผนยุทธศาสตร์นี้ได้สรุปรวบรวมสถานการณ์และประเด็นปัญหาของพื้นที่ป่าไม้ในภาพรวมได้ดังต่อไปนี้ 1) พื้นที่ป่าลดลงและมีสภาพเสื่อมโทรม 2) ขาดการกำหนดพื้นที่สงวน (Preserved area) เพื่อเป็นความมั่นคงของประเทศ 3) การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ 4) พื้นที่ชุ่มน้ำถูกทำลายและเสื่อมโทรม 5) ยังไม่มีกฎหมายการจัดการป่าชุมชน 6) การใช้ประโยชน์เกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ 7) การลดลงของทรัพยากรสัตว์ป่าและขาดนโยบายการอนุรักษ์ที่ชัดเจน 8) การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าเศรษฐกิจขาดความสมดุลเหมาะสมกับศักยภาพ 9) แนวทางการส่งเสริมให้ปลูกป่าเศรษฐกิจไม่ชัดเจน 10) ความต้องการไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้มีมากขึ้น

วัตถุประสงค์ มีแผนยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่ป่าไม้ของชาติแบบบูรณาการที่เป็นกรอบและทางเลื้อยให้ทุกภาคส่วนนำไปดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและความสะดวกของระบบนิเวศ

เป้าหมาย

1. สงวนพื้นที่ป่าไม้ธรรมชาติ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพและความสะดวกของระบบนิเวศอันเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารของประเทศ
2. อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อนำมาเป็นทุนทางสังคมและใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดและยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

แนวทางและมาตรการ

แนวทางที่ 1 : การพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อการสงวน อนุรักษ์ พื้นที่ทรัพยากรและใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

แนวทางที่ 2 : การเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้

แนวทางที่ 3 : การฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ให้ดำรงไว้ซึ่งความสมดุล

แนวทางที่ 4 : การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

แนวทางที่ 5 : การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

แนวทางที่ 6 : การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

โดยมีมาตรการในแนวทางดังกล่าว รวมทั้งสิ้น 29 มาตรการ

กลไกการบริหารจัดการ ควรมีการปรับปรุงองค์ประกอบหน้าที่ของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ป่าไม้ของชาติที่มีความหลากหลายซับซ้อนกันให้เป็นองค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติเพียงคณะเดียวคือ คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ

เครื่องมือในการบริหารจัดการ เช่น 1) ระบบสารสนเทศในพื้นที่ป่าไม้ของชาติ 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 3) การประสาน ส่งเสริม สนับสนุนบทบาทขององค์กรต่าง ๆ รวมทั้งการติดตามประเมินผล 4) กระบวนการแปลงแผนนโยบายและมาตรการหรือแผนไปสู่การปฏิบัติ 5) การจัดทำแผนประสานการปฏิบัติงานร่วมกันขององค์กรต่าง ๆ 6) การจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ระยะเวลาดำเนินการ 10 ปี (พ.ศ. 2547 – 2556)

ผลผลิต

1. ทุกภาคส่วนมีฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าไม้

2. มีพันธมิตรและเครือข่ายชุมชนในการป้องกัน ดูแล รักษาพื้นที่ป่าไม้ และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม
3. มีระบบนิเวศป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสมดุล
4. ได้ผลผลิตจากป่าไม้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างเพียงพอ
5. ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีจิตสำนึก เข้าใจและร่วมมือในการอนุรักษ์ ดูแล รักษาป่าไม้
6. มีการกำหนดเขตเพื่อการสงวน อนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม เกื้อกูลกับสภาพนิเวศป่าไม้ และเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน

วันที่ 4 พฤษภาคม 2547 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่กระทรวงอุตสาหกรรมเสนอเรื่องให้ผ่อนผันให้บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด ใช้พื้นที่ป่าไม้ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ และ 1 เอเอเอ็ม เพื่อทำเหมืองแร่อุตสาหกรรมชนิดหินปูน ตามคำขอประทานบัตรที่ 7-9/2543, 11/2543 และคำขอจัดตั้งสถานที่เพื่อการเก็บขังน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายนอกเขตเหมืองแร่ ที่ 1/2543 และ 1/2544 ทั้งนี้ให้ผ่อนผันให้บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด ใช้เส้นทางขนส่งแร่และโรงแต่งแร่ตลอดจนอาคารและสิ่งปลูกสร้างเดิมที่ใช้เพื่อทำกิจกรรมทำเหมืองที่ตั้งอยู่ในเขตคำขอประทานบัตร และใช้สถานที่เพื่อเก็บขังน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายนอกเขตเหมืองแร่ที่ตั้งอยู่ในเขตคำขอจัดตั้งสถานที่เก็บขังน้ำขุ่นข้น ฯ ดังกล่าว หากการอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และการอนุญาตประทานบัตรใหม่ไม่สามารถดำเนินการแล้วเสร็จก่อนที่ประทานบัตรจะสิ้นอายุในเดือนมิถุนายน 2547 และให้ดำเนินการตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติที่เกี่ยวข้องต่อไป

กระทรวงอุตสาหกรรมเสนอว่า บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด ได้ยื่นคำขอประทานบัตรทำเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน ตามคำขอที่ 7-11/2543 จำนวน 5 แปลง และคำขอจัดตั้งสถานที่เพื่อเก็บขังน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายนอกเขตเหมืองแร่ ตามคำขอที่ 1/2543, 3/2543 และ 1/2544 จำนวน 3 แปลง ท้องที่ตำบลเขาขาว อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพระพุทธรบาทและป่าพุแค โดยคำขอประทานบัตรที่ 7-9/2543 และ 11/2543 และคำขอจัดตั้งสถานที่เพื่อเก็บขังน้ำขุ่นข้น ฯ ที่ 1/2543 และ 1/2544ดังกล่าว อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ และ 1 เอเอเอ็ม ของลุ่มน้ำป่าสัก ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2538 โดยมีการอนุญาตให้เอกชนใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนที่จะมีการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ดังนั้น การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในพื้นที่ลุ่มน้ำดังกล่าวเพื่อการทำเหมืองแร่ตามมติดังกล่าว จะต้องนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเป็นรายๆ ไป

พื้นที่คำขอที่ 7-9/2543 และ 11/2543 มีศักยภาพแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตปูน โดยมีปริมาณสำรองแร่หิน 69.79 ล้านเมตริกตัน มูลค่า 5,932.39 ล้านบาท โดยมีวิธีการทำเหมืองแร่แบบเหมืองหาบ ซึ่งมีการเว้นขอบเขาโดยรอบเพื่อรักษาทัศนียภาพและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการทำเหมืองแร่ และมีการฟื้นฟูควบคู่กันไป โดยปลูกพืชคลุมดินเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

รัฐจะได้รับผลประโยชน์จากค่าภาคหลวง แร่หินปูน เป็นเงิน 237.29 ล้านบาท โดยจะส่งเป็นรายได้แผ่นดินร้อยละ 40 และจัดสรรให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหลือร้อยละ 60 และได้ผลประโยชน์พิเศษจากการอนุญาตประทานบัตรเป็นเงิน 18,632,918 บาท รวมทั้งจะได้ผลประโยชน์ทางด้านภาษีต่างๆ

จากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติคณะรัฐมนตรี (6 กุมภาพันธ์ 2544) ที่ได้เห็นชอบในหลักการการกำหนดมาตรการแนวทางแก้ไขปัญหาการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ) กรณีเป็นการขอประทานบัตรใหม่ในพื้นที่ประทานบัตรเดิม จะต้องอนุมัติขอผ่อนผันจากคณะรัฐมนตรี และต้องให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ความเห็นชอบในรายงานการประเมินศักยภาพใช้ประโยชน์ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ ก่อน ซึ่งผลการดำเนินการดังกล่าวคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มีการพิจารณา รวม 4 ครั้ง ได้เห็นชอบด้วยแล้วเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการ ฯ มีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบของคณะกรรมการครบถ้วน และได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาในเรื่องดังกล่าวแล้ว

วันที่ 27 กรกฎาคม 2547 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบโครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ตามแนวพระราชดำริ เถลิงพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ โดยโครงการนี้มีสาระสำคัญเพื่อบริหารจัดการป่าไม้หมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ และเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสพระชนมพรรษาครบ 72 พรรษา หุุดยั้งการบุกรุกทำลายป่าไม้ และให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมกันดูแล ป้องกัน รักษา และใช้ประโยชน์จากป่าไม้ทุกแห่ง

วันที่ 10 สิงหาคม 2547 คณะรัฐมนตรีรับทราบโครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ตามแนวพระราชดำริ เถลิงพระเกียรติ 72 พรรษา พระบรมราชินีนาถ ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ปรับปรุงตามที่สำนักงาน กปร.เสนอ ดังนี้

หลักการและเหตุผล จากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาระล้างพังทลายของดิน ดินถล่ม น้ำท่วม ตลอดจนภัยแล้งในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ นายกรัฐมนตรีจึงได้มีบัญชาให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะหน่วยงานหลักในการสงวนอนุรักษ์ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ โดยยึดแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการให้ชาวบ้านรวมกันเป็นหมู่บ้านป่าไม้ (แผนใหม่) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยความจริงใจ ไม่ต้องถูกขับไล่ ใช้ประโยชน์พื้นที่ที่อาศัยอยู่อย่างเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดปัญหาในพื้นที่แห่งอื่น และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานแนวพระราชดำริ ได้แก่ แนวทางปาร์กน้ำและบ้านเล็กในป่าใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน สมดุลและยั่งยืน

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้นำแนวพระราชดำริดังกล่าว มาเป็นแนวทางในการเสนอวิธีการสงวนทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่วิกฤตเพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อใช้ประโยชน์ตามสภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ และวิถีชีวิตของคนที่อาศัยอยู่ในป่า เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ให้กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ และประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์อย่างยั่งยืนจากการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ป่าไม้ที่เหมาะสม และเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 72 พรรษา

วัตถุประสงค์ เพื่อบริหารจัดการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสพระชนมพรรษาครบ 72 พรรษา ตลอดจนเพื่อหยุดยั้งการบุกรุกทำลายป่าไม้และฟื้นฟูสภาพป่าไม้ และเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมกันดูแล ฝักระวัง ป้องกัน รักษาและใช้ประโยชน์จากป่าไม้อย่างยั่งยืน กลุ่มเป้าหมายคือ พื้นที่หมู่บ้านที่อยู่ติดเขตและในเขตพื้นที่ป่าไม้ทุกแห่ง

วันที่ 17 สิงหาคม 2547 คณะรัฐมนตรีรับทราบมาตรการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้ ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ

กระทรวงมหาดไทยเห็นว่า การป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล ประกอบกับกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานที่มีเครือข่ายดำเนินการทั้งในภูมิภาค และท้องถิ่นครอบคลุมทั่วประเทศ ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานมีเอกภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้เพิ่มเติม ดังนี้

1. มาตรการด้านการปลูกจิตสำนึกของประชาชน

- 1) ประชาสัมพันธ์เน้นหนัก ให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญ เกิดความรัก ห่วง แห่น และเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้
- 2) จัดให้มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มมวลชนทุกรูปแบบ ให้เข้าถึงนโยบายและแนวทางในการดูแลรักษาป่าไม้ให้ยั่งยืน
- 3) ปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ ให้กับเด็กและเยาวชน ทั้งในและนอกโรงเรียน
- 4) สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกัน ปราบปราม และฟื้นฟูสภาพป่าไม้ให้คงความสมดุลตามธรรมชาติอย่างยั่งยืน

2. มาตรการด้านการป้องกัน

- 1) มอบหมายให้ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำตำบล วางแผนปฏิบัติงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้านและกลุ่มพลังมวลชน ทุกรูปแบบ จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ในระดับหมู่บ้าน และตำบล โดยเฉพาะหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับป่า
- 2) ดำรวจและจัดทำบัญชี ผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เพื่อเฝ้าระวังมิให้กระทำความผิด
- 3) สนับสนุนให้ขยายโครงการในพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น โครงการป่ารักษาน้ำ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ให้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น

3. มาตรการด้านการปราบปราม

- 1) เร่งรัด ติดตามให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและใช้มาตรการทางกฎหมาย ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดอย่างเฉียบขาดและจริงจัง
- 2) กระตุ้น และส่งเสริมให้ประชาชน ให้ข้อมูลเบาะแส กระบวนการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า
- 3) เอาผิดกับเจ้าหน้าที่ผู้รู้เห็นเป็นใจ หรือให้การสนับสนุน ผู้กระทำความผิดกฎหมายป่าไม้อย่างเด็ดขาดและจริงจัง
- 4) ใช้มาตรการลงโทษทางสังคมต่อผู้มีพฤติกรรมลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เช่น การไม่คบหาสมาคมด้วย
- 5) เร่งรัดการดำเนินคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายป่าไม้ให้รวดเร็ว และทันเหตุการณ์

การอนุรักษ์ที่ดินป่าไม้

4. มาตรการด้านการฟื้นฟู

- 1) การปลูกป่าทดแทนอย่างต่อเนื่อง
- 2) การป้องกันไฟป่าที่มีประสิทธิภาพ
- 3) การสร้างเขื่อนหรือฝายกักเก็บน้ำ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับผืนป่าบริเวณนั้น
- 4) ประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งงบประมาณสนับสนุนการปลูกป่าเพิ่มเติมเป็นประจำทุกปี
- 5) ให้ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

5. มาตรการด้านการตรวจสอบและติดตามผล

- 1) มีระบบรายงานและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
- 2) ใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศ (GIS) และข้อมูลจากดาวเทียมในการตรวจสอบสภาพป่าที่ถูกทำลาย (มากขึ้นหรือลดลง) เพื่อให้การตรวจสอบมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 3) ร่วมกับสถาบันการศึกษา ทำการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

6. มาตรการด้านการบริหารจัดการ

- 1) ให้จังหวัดและอำเภอ จัดตั้งศูนย์แก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เพื่อรวบรวมข้อมูลและแสดงสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหา โดยมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม
- 2) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นเจ้าภาพรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่น ทั้งในภาครัฐและเอกชน
- 3) ให้จังหวัดและอำเภอ จัดทำแผนป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ให้ครอบคลุมทุกมาตรการ (สร้างจิตสำนึก ป้องกัน ปราบปราม ฟื้นฟู ตรวจสอบและติดตามผล) และให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่

เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 พ.ต.ท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา รวม 9 ประการ มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน รวม 3 ประการดังนี้

“1. นโยบายจัดความยากจน

“ในระดับบุคคล รัฐบาลจะเน้นการขยายโอกาส สร้างรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มช่องทางการเข้าถึงทุน ซึ่งรวมถึง เงินทุน กรรมสิทธิ์ที่ดิน และองค์ความรู้ โดยเร่งรัดการกระจายกรรมสิทธิ์ที่ดิน ขยายโอกาสการเข้าสู่ทุนผ่านระบบการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน”

“ในระดับชุมชน รัฐบาลจะดำเนินการเสริมสร้างขบวนการชุมชนเข้มแข็งและให้คนยากจนสามารถเชื่อมโยงประโยชน์จากปัจจัยแวดล้อมระดับมหภาคไปถึงคนจนในชุมชน รัฐบาลจะพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรในระดับชุมชน เช่น โรงสีชุมชน โรงปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ชุมชน ซึ่งจะต้องจัดให้มีทั่วถึงทุกอำเภอ และสหกรณ์เครื่องจักรกลเกษตรขั้นพื้นฐาน”

“ในระดับประเทศ รัฐบาลจะส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินอย่างทั่วถึงและพอเพียง เพื่อให้สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในระยะยาวได้ โดยบริหารการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดควบคู่กับการปรับปรุงคุณภาพดิน”

“2. นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้

“ส่งเสริมและสนับสนุนการเกษตรแบบยั่งยืนตามทฤษฎีใหม่ และเกษตรอินทรีย์ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

“3. นโยบายบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะต้องมีความสมดุลในการใช้ การอนุรักษ์ และการทดแทนอย่างเหมาะสมเพื่อรักษาทรัพยากรสินของประเทศที่มีค่านี้ให้เป็นสมบัติของคนในรุ่นต่อไป ดังนั้น รัฐบาลจะส่งเสริมและเร่งฟื้นฟูความสมบูรณ์ของดินและน้ำสู่ธรรมชาติ แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมและมลภาวะเพื่อคืนสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับคนไทย

รัฐบาลจะกำหนดวิธีการบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐและเอกชนภายใต้การมีส่วนร่วมของเอกชนและชุมชนท้องถิ่น ที่มีความสมดุลของการใช้ประโยชน์ การถือครอง และการอนุรักษ์ฐานทรัพยากร ที่ดิน ป่าไม้ ลุ่มน้ำ ทรัพยากรชายฝั่ง การใช้ภูมิสารสนเทศ การปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องให้เกิดประโยชน์สูงสุดและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

รัฐบาลจะฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรดินอย่างเต็มที่ การยุติการเผาไร่และทำลายหน้าดิน การลดการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร รวมทั้งการฟื้นฟูดินและป้องกันการชะล้างทำลายดินโดยการปลูกแฝกตามแนวพระราชดำริ”

